

Provincie Noord-Brabant

Uitvoeringsagenda Wonen en Werken 2024-2027

Sterke Steden en Vitale Kernen

Voorwoord

Wonen en Werken zijn twee onderwerpen die elke Brabander raken. Voor ons is deze Uitvoeringsagenda Wonen en Werken 2024-2027 daarom een belangrijke stap in het realiseren van concrete resultaten op het gebied van wonen en werken in onze provincie. Wij zetten in op de uitvoering en het behalen van tastbare resultaten. Zo dragen we bij aan de leefbaarheid en welvaart van Noord-Brabant.

De Uitvoeringsagenda Wonen en Werken is een actieplan dat voortvloeit uit het Beleidskader Wonen en Werken dat eerder dit jaar is vastgesteld. Het beleidskader legde de doelen en beleidskeuzes vast op de thema's Wonen en Werken. In deze uitvoeringsagenda staan de concrete werkzaamheden en acties die we de komende jaren zullen uitvoeren. Belangrijke doelen zijn het bouwen van meer woningen en zorgen voor meer passende werklocaties voor de economie en samenleving van de toekomst.

Een belangrijk aspect van deze agenda is de integrale benadering van wonen en werken. Wonen en werken zijn nauw met elkaar verweven en hangen ook samen met andere maatschappelijke opgaven zoals welzijn, klimaat, mobiliteit, gezondheid en energie. Daarom werken we aan toekomstbestendige stedelijke netwerken, bouwen we aan sterke steden en vitale dorpen, en versnellen we de verduurzaming van bedrijventerreinen.

We pakken onze woon- en werkopgaven in Noord-Brabant aan en integreren ze ook met andere belangrijke beleidsvelden. Dit betekent dat we bij elke stap rekening houden met de samenhang tussen wonen, werken en andere maatschappelijke opgaven.

Daarnaast hechten we veel waarde aan samenwerking. De provincie Noord-Brabant werkt nauw samen met het rijk, waterschappen, gemeenten en andere partners om onze doelen te bereiken. Deze samenwerking is essentieel om de complexiteit van de opgaven aan te pakken en om ervoor te zorgen dat we gezamenlijk de beste resultaten behalen.

Kortom, de Uitvoeringsagenda Wonen en Werken 2024-2027 is voor ons een ambitieus en concreet plan dat ons in staat stelt om de komende jaren daadwerkelijk stappen te zetten. We kijken ernaar uit om samen met onze partners deze agenda tot uitvoering te brengen en zo bij te dragen aan een leefbaar, duurzaam en welvarend Noord-Brabant.

Wilma Dirken en Stijn Smeulders

Gedeputeerden Provincie Noord-Brabant

Samenvatting

Inleiding

Wonen en werken zijn belangrijk voor het welbevinden van iedere Brabander. De woningbouwopgave is urgent: er zijn lange wachtlijsten en de woningen die er zijn, passen niet bij de veranderende vraag. Daarnaast hebben die ontwikkelingen vaak ook veel impact op de kwaliteit van de omgeving, op mobiliteit, economische groei, veiligheid, gezondheid en biodiversiteit.

In deze uitvoeringsagenda benoemt de provincie acties en maatregelen die zij voor wonen en werken uitvoert. De uitvoering vindt altijd plaats in nauwe samenwerking met gemeenten. De gemeenten zijn daarvoor de eerste verantwoordelijke met de nieuwe Omgevingswet. Wij ondersteunen gemeenten met kennis en onderzoek. Daarnaast coördineren en organiseren wij onderlinge afstemming en samenwerking. En tot slot doen wij ook zelf mee in diverse complexe gebiedsontwikkelingen.

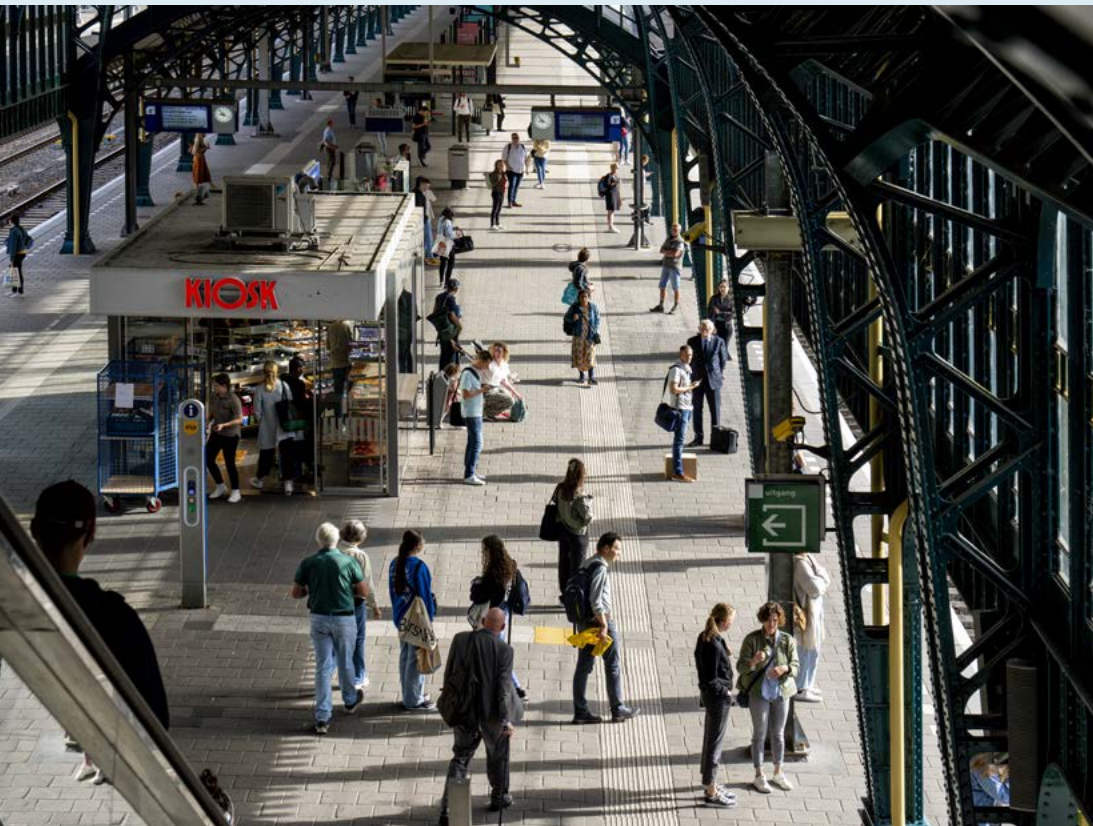
Ambities, ontwikkelingen en kaders

Deze uitvoeringsagenda bevat de werkzaamheden en acties die uitvoering geven aan het beleidskader Wonen en Werken.

Samen maken we Brabant!

Het beleidskader is tot stand gekomen met de stedelijke regio's, Brabantse gemeenten en waterschappen. Deze uitvoeringsagenda bouwt voort op dat participatietraject. Bij de uitvoering werkt de provincie nauw samen met alle medeoverheden en andere partijen betrokken bij gebiedsontwikkelingen en de woon- en werkopgaven. Hier dragen intern ook andere beleidsvelden aan bij, zoals brede welvaart, gezondheid, mobiliteit, energie, economie, natuur, water, milieu, cultuurhistorie en landbouw.

Actielijnen: wat gaan we doen?

De uitvoeringsagenda onderscheidt – in navolging van het beleidskader Wonen en Werken – drie actielijnen.

Actielijn 1 Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken

1. Richting geven door samenwerking in NOVEX Stedelijk Brabant met rijk, stedelijke regio's en waterschappen: vanuit het Ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant worden richtinggevende uitvoeringsafspraken gemaakt voor het werken aan toekomstbestendige steden en dorpen in Brabant. De afspraken hebben tot doel dat bij de woon- en werkopgave ook integraal gewerkt wordt aan andere opgaven die spelen, zoals brede welvaart, gezondheid, mobiliteit, klimaat, energie, et cetera. Wij sturen op het uitvoeren van die afspraken door te zorgen dat in een vroegtijdig stadium van planvorming en programmering afstemming plaatsvindt tussen relevante beleidsvelden, dat bij het maken van beleidskeuzes de samenhang met andere beleidsvelden wordt betrokken en dat er een correcte vertaling plaatsvindt in gemeentelijke plannen.
2. Beweging stimuleren door kennis, monitoring en onderzoek: om de doelen en opgaven voor wonen en werken te realiseren is het belangrijk om effecten en voortgang van verstedelijking en stedelijke gebiedsontwikkeling te monitoren, inzicht te hebben in leegstand en mogelijke transformatieopgaven, nieuwe instrumenten te ontwikkelen, onderzoek te doen en kennis op te bouwen en te delen, zowel binnen de provincie als extern met gemeenten.
3. Mogelijk maken en waarmaken door stedelijke gebiedsontwikkeling: wij bieden ondersteuning in complexe gebiedsontwikkelingen met als doel de uitvoering te versnellen. Het gaat daarbij met name om de inzet van woningbouw voor tal van maatschappelijke en ruimtelijk-kwalitatieve (transformatie)opgaven. Wij stellen een transparant handelingsperspectief op om de provinciale rol, middelen en prioritering bij gebiedsontwikkelingen te bepalen.

Actielijn 2 Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen

1. Samenwerken aan voldoende en betaalbare woningbouw: gemeenten, woningcorporaties, rijk en provincie hebben in maart 2023 bestuurlijke afspraken gemaakt over de wonen-opgave in vier Regionale Woondeals. Wij bewaken de voortgang en uitvoering van de afspraken via regionaal overleg en doorwerking in gemeentelijke woningbouwplannen.
2. Kennis, onderzoek en monitoring: voor een actueel beeld van trends en ontwikkelingen op de (regionale) woningmarkt spelen wij een actieve rol op het vlak van onderzoek, monitoring, prognoses en kennisontwikkeling.
3. Bouwen en wonen: de wonen-opgaven richten zich vooral op de beschikbaarheid van voldoende (hard) planaanbod, met in het bijzonder aandacht voor de betaalbaarheid en voor woningbouw die aansluit op de veranderende vraag. Onze inzet richt zich op tempo maken met de bouw van woningen, met oog voor zorgvuldig ruimtegebruik én vanuit een realistisch, vraaggericht en flexibel planaanbod. Ook ligt er een grote opgave rond het beter benutten van de bestaande woningvoorraad en het verduurzamen van de bouw.

Actielijn 3 Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties maken

1. Samenwerken aan toekomstbestendige en vitale werklocaties met regio, provincies en rijk: voldoende ruimte voor bedrijven is hierbij van belang, maar ook afspraken over kwaliteit, verduurzaming en profilering zijn hier onderdeel van.
2. Onderzoek en monitoring: ruimtelijke ontwikkelingen van (nieuwe) werklocaties hebben vaak een lange doorlooptijd. De dynamiek van ontwikkelingen op (bestaande) werklocaties is groter. Om goed in te kunnen spelen op de kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkeling in vraag en aanbod van

werklocaties is inzicht nodig. Dit gebeurt door prognoses op te stellen over de verwachte vraag en door het aanbod van werklocaties te monitoren.

3. Verduurzaming van bedrijventerreinen: op bedrijventerreinen is een grote duurzaamheidswinst te behalen. Duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen zijn belangrijk voor een goed vestigings- en leefklimaat en daarmee een toekomstbestendige ontwikkeling van de Brabantse economie.
4. Gebiedsontwikkeling en campusontwikkeling: om in de toekomst de provinciale rol en inzet van middelen bij gebiedsontwikkelingen en campusontwikkelingen te bepalen, stellen wij een handelingsperspectief op. Soms is een actieve rol van de provincie wenselijk, variërend van hulp bij visie- en planvorming, tot soms ook (financiële) participatie. Wij voeren dit soort ontwikkelingen altijd in nauwe samenwerking met gemeente(n) en regio uit.

Organisatie, financiën en uitvoering

Op basis van de uitvoeringsagenda wordt de volgende begrotingswijziging doorgevoerd:

Begrotingsprogramma	2024
31 Financieel beleid Inzet stelpost BA middelen	- € 2 miljoen
31 Financieel beleid Toevoeging Reserve Leefomgeving	€ 2 miljoen

Toelichting

In de stelpost bestuursakkoordmiddelen 2024-2027 is € 2 miljoen gereserveerd voor de inzet op Wonen. Bij deze begrotingswijziging worden deze middelen toegevoegd aan de reserve Leefomgeving voor realisatie van de prestaties zoals opgenomen in de uitvoeringsagenda. Op basis van concrete uitwerking en planning van prestaties worden de middelen vervolgens opgenomen in de meerjarenraming van begrotingsprogramma 02 Ruimte en Wonen.

Inhoud

Voorwoord	2	Actielijn 3: Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties	40
Samenvatting	4	Spoor 1 - Onderzoek en monitoring	42
Inleiding	9	Spoor 2 - Samenwerking met regio, provincies en rijk	44
Aanleiding	10	Spoor 3 - Verduurzamen van bedrijventerreinen	46
Context	11	Spoor 4 - (Grootschalige) gebiedsontwikkelingen en campusontwikkelingen	48
Leeswijzer	11	KPI'S, inzet, middelen en communicatie	50
De aanpak: drie complementaire actielijnen	12	Ambitie/Doelstelling/Actielijn 1 - Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken	51
Wat willen we bereiken?	13	Ambitie/Doelstelling/Actielijn 2 - Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen	57
Hoe gaan we dit doen?	13	Ambitie/Doelstelling/Actielijn 3 - Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties	66
Actielijn 1: Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken	14	Inzet en Middelen	73
Spoor 1 - Richting geven aan een toekomstbestendig stedelijk netwerk	17	Communicatie	74
Spoor 2 - Beweging stimuleren door kennis, monitoring en onderzoek op het vlak van verstedelijking, bevolking, bouwen, werken en wonen	21		
Spoor 3 - Integraal (samen)werken in gebiedsontwikkelingen in steden en dorpen	24		
Actielijn 2: Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen	26		
Spoor 1 - Samenwerking	29		
Spoor 2 - Kennis, onderzoek en monitoring	32		
Spoor 3 - Bouwen en wonen	36		

Inleiding

Aanleiding

Brabant staat de komende jaren voor grote uitdagingen. Allereerst moeten we zorgen dat onze bestaande dorpen, steden en bedrijventerreinen klaar worden gestoomd voor de toekomst. Dat betekent dat ze goed bereikbaar, betaalbaar en duurzaam moeten zijn. Daarnaast is er een enorme groeiopgave. We willen honderdduizenden woningen bouwen, met voldoende voorzieningen en goede plekken om te werken. Woningen die betaalbaar zijn en die passen bij de veranderende gezinssamenstellingen. En dat in een tijd waarin ook klimaat-adaptatie, de energietransitie, mobiliteitstransitie, gezondheid en brede welvaart belangrijker zijn dan ooit. Dat vraagt veel van ons als provincie. Of liever gezegd: van ons als Brabanders.

Want uiteindelijk willen we allemaal fijn wonen. Of dat nou in een dorp, stad of op het platteland is. En willen we fijn werken op een plek die goed te bereiken is met de fiets, bus of auto. De ruimte om dit te doen is echter schaars. Dit betekent dat we slim met onze ruimte om moeten gaan en integraal moeten kijken hoe we omgaan met de opgave voor wonen en werken.

In het beleidskader Wonen en Werken zijn de ambities en doelen voor het Brabantse verstedelijkingsbeleid vastgelegd, zoals de betaalbaarheid van woningen, het verduurzamen van bedrijventerreinen en het participeren in concrete binnenstedelijke transformatieprojecten. Daarbij is een verbinding gelegd met andere opgaven in Brabant. Dit alles vanuit het overkoepelende doel om te komen tot vitale, toekomstbestendige steden en dorpen.

De uitvoeringsagenda Wonen en Werken maakt concreet hoe wij uitvoering geven aan het Beleidskader Wonen en Werken door de acties en werkzaamheden te benoemen waarmee wij vanuit de benoemde opgaven de komende drie jaar aan de slag gaan. Daarnaast legt de uitvoeringsagenda een verbinding naar de inzet van middelen en concrete (juridische) instrumenten.

Het is hierbij van belang op te merken dat het rijk werkt aan een versterkte regie op en versnelling van de woningbouwopgave. Dit kan vragen om een herijking van deze uitvoeringsagenda, bijvoorbeeld omdat nieuwe wetgeving taken en bevoegdheden belegt bij de provincie, zoals de concept Wet Versterking regie volkshuisvesting.

Context

De uitvoeringsagenda Wonen en Werken staat niet op zichzelf en is onderdeel van een groter geheel aan (provinciale) kaders en uitvoeringsagenda's.

Naast het beleidskader Wonen en Werken zijn er binnen de provincie meerdere thematische beleidskaders (met bijbehorende uitvoeringsagenda's) vastgesteld die in veel gevallen ook een relatie hebben met het verstedelijkingsbeleid, zoals brede welvaart, gezondheid, energie, mobiliteit, economie, milieu, natuur en water. Het hebben van een huis in een woonomgeving met bomen, water en goede voet- en fietspaden, nodigt uit tot bewegen en ontmoeten. En draagt zo bij aan doelen vanuit brede welvaart en gezondheid. Maar helpt ook om klimaatverandering op te vangen en automobilititeit terug te dringen doordat mensen eerder de fiets pakken. Voorgaande geldt natuurlijk ook bij het nadenken over de inrichting van werklocaties. Daarnaast draagt de ontwikkeling van werklocaties bij aan het draaiende houden van de Brabantse economie. Het hebben van voldoende en aantrekkelijke woon- en werklocaties is belangrijk voor de positie van Brabant op de arbeidsmarkt en de economische ontwikkeling. De energietransitie, het beschikbaar zijn van voldoende duurzame energie en de beschikbaarheid van drinkwater zijn belangrijke randvoorwaarden voor de inrichting en ontwikkeling van dorpen en steden.

Kortom zoals ook in het beleidskader Wonen en Werken is opgenomen, liggen er vanuit de woon- en werkopgaven veel verbindingen met andere beleidsterreinen.

Daarnaast is het beleidskader Leefomgeving opgesteld. Dit beleidskader gaat over integrale afwegingen in de leefomgeving en geeft nadere invulling aan de aanpak 'diep, rond en breed' uit de Omgevingsvisie. De integrale manier van werken uit het beleidskader Leefomgeving biedt een overkoepelende werkwijze voor alle beleidskaders. Deze manier van werken werkt daarom ook door in de acties en werkzaamheden die in deze uitvoeringsagenda zijn opgenomen.

Het beleid voor wonen en werken hangt nauw samen met andere beleidsvelden die over de fysieke leefomgeving gaan en de daarin geformuleerde opgaven. Het is belangrijk om in te zetten op een goed samenspel tussen de verschillende opgaven. Vorig jaar is hiervoor met het ruimtelijk voorstel een eerste aanzet gemaakt. Het beleidskader Wonen en Werken legt de basis om de verstedelijkingsopgave in samenhang met die andere opgaven uit te werken.

In deze uitvoeringsagenda is die integrale benadering uitgangspunt. Daarnaast verbindt deze agenda verschillende trajecten waarin de provincie participeert (zoals de samenwerkingsverbanden met het rijk en de regio's in NOVEX Stedelijk Brabant, de Woondeals of het traject Ruimte voor Economie). Tegelijkertijd is deze uitvoeringsagenda toegespitst op de acties en werkzaamheden die de provincie vanuit de opgave en doelen voor wonen en werken en de daarmee samenhangende samenwerkingstrajecten, wil uitvoeren.

Ten behoeve van de uitvoering wordt samenwerking gezocht met Inkoop, het Subsidiebureau en de immunisatieportefeuille om ook de benodigde financiële overheidsbijdragen, zoals begrotingssubsidies en bijdrageregelingen, te organiseren. Deze bijdragen zijn nodig om uitvoering te kunnen geven aan veel van de opgaven waar we voor staan.

Leeswijzer

In deze uitvoeringsagenda is in het eerste hoofdstuk de aanleiding en context geschetst. Dit geeft het bredere perspectief weer van deze uitvoeringsagenda. In het tweede hoofdstuk staan de drie actielijnen centraal, voortkomend uit het beleidskader Wonen en Werken. Per actielijn worden de acties beschreven die zijn gericht op het realiseren van de doelen en ambities uit het Beleidskader Wonen en Werken. In het afsluitende hoofdstuk zijn de middelen en inzet, de Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) en communicatie opgenomen.

De aanpak: drie complementaire actielijnen

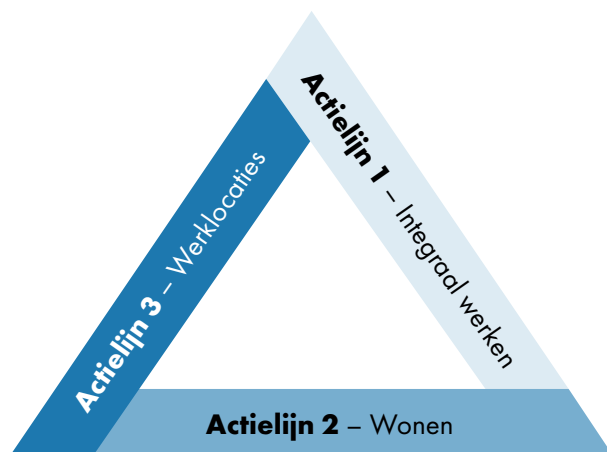
Wat willen we bereiken?

Het doel van het Beleidskader Wonen en Werken is een toekomstbestendige verstedelijking in Brabant. Deze uitvoeringsagenda geeft aan hoe de provincie de komende jaren met de opgaven uit dat beleidskader aan de slag gaat en hoe deze opgaven zich tot elkaar verhouden.

Hoe gaan we dit doen?

Het beleidskader benoemt drie actielijnen voor de opgave voor wonen en werken in de dorpen en steden van Brabant (de verstedelijkingsopgave):

- Actielijn 1: Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken
- Actielijn 2: Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen
- Actielijn 3: Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties.

Deze drie actielijnen staan ook centraal in deze uitvoeringsagenda. In het vervolg van dit hoofdstuk worden deze actielijnen verder uitgediept met eigen doelstelling(en) en hieraan gekoppeld acties en werkzaamheden. Het is belangrijk om te beseffen dat de drie actielijnen niet los van elkaar gezien kunnen worden. In actielijn 1 wordt daarom stilgestaan bij de integraliteit van de opgave en hoe hieraan de komende drie jaar wordt gewerkt. Ter illustratie: Voor het realiseren van extra ruimte voor bedrijvigheid is het belangrijk dat er ook passende woningen/woonruimte beschikbaar is voor de mensen die er gaan werken. En dat er voldoende scholen, winkels en vrijetijdsmogelijkheden zijn.

De provincie en samenwerking

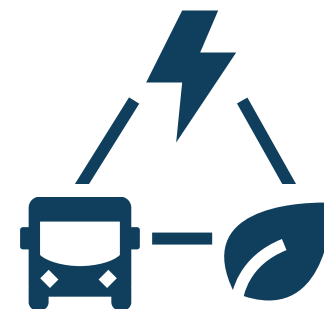
Als een opgave daarom vraagt, werkt de provincie zoveel mogelijk samen als één overheid met de medeoverheden. Dat betekent dat de gezamenlijke overheden gestructureerd te werk gaan. Ze nemen de inhoud van de opgave als vertrekpunt om van daaruit eventuele (organisatorische) belemmeringen gezamenlijk op te lossen.

Ook voor een toekomstbestendige verstedelijking in Brabant is de samenwerking met andere (overheids)partners cruciaal. De uitvoeringsagenda geeft duiding aan de rol die de provincie wil vervullen bij de verschillende acties en werkzaamheden. Dit verschilt in het richting geven, beweging stimuleren, het mogelijk maken en waarmaken. Het kan ook om een combinatie van de verschillende rollen gaan of per fase in een project om een andere rol gaan.

Hierbij sluit de provincie in beginsel aan bij de hoofdstructuur van bestaande samenwerkingsverbanden die in het beleidskader Toekomstbestendig Bestuur staan beschreven: Brabantstad, Midstad Brabant en de vier regio's Noordoost, Zuidoost/MRE, Stedelijke regio Breda-Tilburg (SRBT) en West-Brabant-West.

Actielijn 1

Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken

Spoor 1 – Richting geven aan een toekomstbestendig stedelijk netwerk

Spoor 2 – Beweging stimuleren door kennis, monitoring en onderzoek op het vlak van verstedelijking, bevolking, bouwen, werken en wonen

Spoor 3 – Integraal (samen)werken in gebiedsontwikkelingen in steden en dorpen

Er ligt in Brabant een aanzienlijke nieuwbouw- en transformatieopgave om sterke steden en vitale dorpen te houden en zo te werken aan het versterken en het toekomstbestendig maken van het stedelijk netwerk. Hierbij gaat het niet alleen om wonen en werken, maar ook om voldoende voorzieningen zoals voor onderwijs, zorg of vrije tijd. Daarbij is het belangrijk dat ook invulling wordt gegeven aan andere urgente opgaven die spelen, zoals de mobiliteitstransitie, de energietransitie, duurzaamheid en klimaatadaptatie.

Tegelijkertijd is de opgave voor wonen en werken aanjager voor de aanpak van andere opgaven, zoals op het terrein van economie, arbeidsmarkt en brede welvaart, inclusief gezondheid, leefbaarheid en sociale veiligheid. Dit vraagt om integrale keuzes en een integrale aanpak vanuit de volgende doelstelling:

Het doorontwikkelen van het integraal en gebiedsgericht samenwerken met partners aan stedelijke (transformatie) gebieden, gericht op het verbeteren van de omgevingskwaliteit en het toekomstbestendig maken van het stedelijk netwerk van dorpen en steden.

Deze integrale aanpak krijgt vorm via de provinciale rollen: richting geven, beweging stimuleren, mogelijk maken en waarmaken.

Richting geven gebeurt in samenwerking met rijk, waterschappen, stedelijke regio's en gemeenten. We sturen op het schaalniveau van Brabant en op het niveau van de regio's in Brabant. Als basis zetten we hier onze instrumenten en bevoegdheden in vanuit de Omgevingswet (omgevingsvisie en -omgevingsverordening, toezien op nakoming afspraken en het op correcte wijze toepassen van de instructieregels uit de omgevingsverordening in omgevingsplannen).

Beweging stimuleren gebeurt door actief kennis te creëren en te delen. Zowel op het gebied van de ruimtelijke impact en het effect van verstedelijking, als in de uitvoering van projecten en regionale afspraken. Of door de inzet van nieuw instrumentarium op het gebied van water & bodem, klimaat & gezondheid, circulair bouwen en energie te stimuleren. Tot slot stimuleren we beweging via het in beeld brengen en participeren in de binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen in steden en dorpen in Brabant.

Mogelijk maken en waarmaken gebeurt door een stevige deelname en bijdrage aan diverse gebiedsontwikkelingen in Brabant en risicovol investeren in concrete transformatielocaties.

In de volgende paragrafen volgt de uitwerking van de bovengenoemde rollen in drie sporen, corresponderend met het beleidskader Wonen en Werken:

1. Richting geven aan een toekomstbestendig stedelijk netwerk van Brabant;
2. Beweging stimuleren door kennis, monitoring en onderzoek op het vlak van verstedelijking, bevolking, bouwen, werken en wonen;
3. Integraal (samen)werken in gebiedsontwikkelingen en transformaties van steden en dorpen (mogelijk maken en waarmaken).

Spoor 1

Richting geven aan een toekomstbestendig stedelijk netwerk

In het kader van NOVEX Stedelijk Brabant werken rijk, provincie, stedelijke regio's en waterschappen van Brabant meerjarig samen aan een samenhangend ruimtelijk beleid voor verstedelijking met als doel om stapje voor stapje te werken aan een toekomstbestendig netwerk van dorpen en steden. Het gezamenlijk opgestelde Ontwikkelperspectief vormt hiervoor de basis. Gebaseerd hierop stellen partijen gezamenlijk een (adaptieve) uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant op en werken ze gezamenlijk aan de uitvoering daarvan. De uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant beschrijft de rolverdeling tussen partijen, de planning en de kosten/financiering. Wij sturen op de voortgang van de uitvoeringsafspraken.

Programma NOVEX en NOVEX Stedelijk Brabant

NOVEX Stedelijk Brabant betreft een samenwerking tussen rijk, provincie en gemeenten gericht op het maken van afspraken over de uitvoering van opgaven vanuit rijk, provincie en gemeenten, gerelateerd aan de ontwikkeling van dorpen en steden. De provinciale verstedelijkingsopgaven zijn opgenomen in het beleidskader Wonen en Werken. NOVEX Stedelijk Brabant geeft uitvoering aan de doelen en opgaven van dat beleidskader en is daarom als actie in deze Uitvoeringsagenda opgenomen.

Het programma NOVEX bestaat uit:

1. Het samenwerken in NOVEX-gebieden. In dit spoor werken rijk, provincie, gemeenten en waterschappen aan een ontwikkelperspectief, uitvoeringsagenda en uitvoeringsafspraken per gebied. In de NOVEX-gebieden stapelen de nationale opgaven in het fysieke domein zich zodanig, dat een langjarige samenwerking en gebieds-gerichte ordening en prioritering van verschillende opgaven noodzakelijk is om te kunnen komen tot de gewenste herbestemming en/of ingrijpende herinrichting. Het stedelijk netwerk van Brabant is één van de 16 NOVEX-gebieden in Nederland.
2. Het opstellen van een ruimtelijk voorstel per provincie, dat de basis is voor het maken van afspraken over nationale doelen en ruimtelijke keuzes, uitvoering en investeringsbeslissingen in een ruimtelijk arrangement. Het Ont ontwikkelperspectief voor Stedelijk Brabant is integraal opgenomen in het Brabants ruimtelijk voorstel (perspectief 3 Leefbare steden en regio's).

Subdoel

Duurzame samenwerking met partners op het gebied van de integrale opgave om te komen tot een toekomstbestendig netwerk van steden en dorpen in Brabant.

Werkzaamheden/acties

1. Provincieniveau

Wij geven uitvoering aan de richtinggevende afspraken NOVEX Stedelijk Brabant in samenwerking met (externe) samenwerkingspartners, met de inzet op:

- gedeeld projectleiderschap van en deelname aan NOVEX Stedelijk Brabant;
- het opstellen, actueel houden en uitvoeren van het Ontwikkelperspectief- en de Uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant op het Brabant brede schaalniveau en het schaalniveau van de regio's: West-Brabant West, Stedelijke regio Breda – Tilburg (SRBT), Noordoost en het MRE/Zuidoost Brabant (inclusief de uitwerking regionale verstedelijkingsafspraken).

Doel van de richtinggevende afspraken is om vanuit een integrale benadering een goede afweging te maken over (eventueel nieuw) ruimtebeslag voor verstedelijking (wonen, werken en voorzieningen) in relatie tot veiligheid en gezondheid, de functie van het landelijk gebied voor verstedelijking, de beschikbaarheid van energie (onder andere netcongestie) en drinkwater, de mobiliteitstransitie, klimaatadaptatie, landschap, natuur, water en bodem. In het beleidskader Leefomgeving is uitgewerkt hoe we deze integrale afwegingen in de leefomgeving via de aanpak 'diep, rond en breed' uit de Omgevingsvisie vormgeven. Het Brabants ruimtelijk voorstel, dat we in 2023 hebben opgesteld, geeft via alle onderliggende data en de drie perspectieven, de inhoudelijke inzichten om deze afweging te maken. Het ruimtelijk voorstel legt zo de koppeling tussen NOVEX Stedelijk Brabant en het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG), het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Energie en Klimaat

(pMIEK), de regionale energiestrategieën (RES'en) en NOVEX de Peel. Als verlengstuk van het beleidskader Leefomgeving en het ruimtelijk voorstel worden de mogelijkheden verkend om de integrale afwegingen in een (interbestuurlijk) Omgevingsprogramma vast te leggen.

2. Regionaal niveau

Wij zetten in op het samen met de regio's organiseren van een strategisch overleg over stedelijke ontwikkelingen per regio (regionale tafels) om de samenhang met andere opgaven integraal te bespreken. Hiervoor is het belangrijk om de regionale meerjarige strategische programmering op orde te hebben zodat specifieke

stedelijke ontwikkelingen (in- en uitbreiding) in samenhang met andere opgaven worden opgepakt. Stedelijke ontwikkeling gaat niet alleen over wonen en werken maar vraagt ook om voldoende voorzieningen voor bijvoorbeeld onderwijs, zorg, sport en vrije tijd en raakt tal van andere opgaven zoals brede welvaart en gezondheid, mobiliteit, energie, klimaatadaptatie en (circulaire) economie. Verdichten, meer nabijheid scheppen en een andere inrichting van de openbare ruimte hebben een directe relatie met verkeersveiligheid en het aantal verkeersongevallen. En bieden kansen voor de warmtetransitie en de ontwikkeling van warmtenetten. De ontwikkeling van hoogstedelijke gebieden nabij OV-knooppunten langs het spoor waar ook vervoer van gevaarlijke stoffen plaatsvindt, heeft een directe relatie met een veilige leefomgeving. Anderzijds kan dat bijdragen aan een vermindering van congestie op het verkeersnet. Het verduurzamen van mobiliteit heeft impact op de locatiekeuze voor stedelijke gebiedsontwikkeling, op de inrichting van gebieden en het streven naar een gezonde leefomgeving. Congestie van energienetwerken heeft impact op de verduurzaming van werklocaties. En de klimaatadaptatie vraagt een gericht ontwerpen van gebieden vooraf in plaats van groen/blauw als sluitstuk van een ruimtelijke inrichting mee te nemen. En zo zijn er nog veel meer relaties te leggen.

Bespreking leidt tot vroegtijdig richtinggevende adviezen of het maken van keuzes op het schaalniveau van de (sub)regio, die op termijn ook in het provinciale omgevingsprogramma kunnen landen. Vanuit het strategisch overleg vindt ook afstemming plaats met andere integrale tafels die lokaal/regionaal bestaan. Dit regionaal strategisch overleg is aanvullend op bestaande thematische overleggen die meer gericht zijn op de concrete uitvoering van de woon- en werkopgave.

3. Lokaal niveau

- Vroegtijdig overleg over (lokale) stedelijke ontwikkelingen en omgevingsvisies van gemeenten gericht op de inbreng van provinciale doelen en opgaven. Met als inzet het toepassen van de stelregels uit het beleidskader Leefomgeving, inclusief de vijf ontwikkelprincipes uit NOVEX Stedelijk Brabant, en de nieuw ontwikkelde instrumenten op provinciaal en rijksniveau:
 - bodem- en watersignaleringskaarten (bodem en water sturend, onderzoek water vasthouden);
 - de ambitieladder binnenstedelijke ontwikkeling;
 - circulaire gebiedsontwikkeling met het Nieuwe Normaal als raamwerk;
 - de landelijke maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving;
 - het afwegingskader drinkwater.
- Inzet op de ontwikkeling van landschap en natuur als onderdeel van het intensievere gebruik en de groei van het stedelijk gebied met een robuust landschappelijk raamwerk, gekoppeld aan het Brabants ruimtelijk voorstel en de keuzes in het BPLG. Hiervoor werken wij samen met de regio's en de waterschappen een aanpak voor groen/blauwe ontwikkeling uit.

Spoor 2

Beweging stimuleren door kennis, monitoring en onderzoek op het vlak van verstedelijking, bevolking, bouwen, werken en wonen

Kennisontwikkeling is essentieel om te weten wat nodig is. Daarom doen wij onderzoek en monitoren we feiten en plannen, maken we prognoses en agenderen wij tal van onderwerpen op het gebied van verstedelijking. Kennis, onderzoek en monitoring zijn belangrijk om de verstedelijking in Brabant op gang te brengen en te houden en legt de basis voor het:

- in beeld brengen van de ruimtelijke impact van verstedelijking met zowel de fysieke impact op het landschap, als de impact op leefbaarheid en brede welvaart;
- maken van regionale afspraken;
- werken met en ontwikkelen van nieuwe instrumenten;
- (mede)ontwikkelen en verspreiden van kennis;
- in beeld brengen én verder brengen van verstedelijkingsopgaven.

Subdoelen

- Data en monitoring inzetten ter ondersteuning van het werken aan een toekomstbestendige verstedelijking en hiermee indien nodig het beleid en de werkzaamheden bijstellen. Met als effect een verbetering van de omgevingskwaliteit en brede welvaart.
- Kennis en ervaring ontwikkelen en verspreiden over toekomstbestendige verstedelijking en ruimtelijke ontwikkeling binnen de provincie en medeoverheden met als doel dit in te zetten voor de Brabantse verstedelijkingsopgave.

Werkzaamheden/acties

1. Update leegstandsmonitor 2024 (agrarische bebouwing en detailhandel);
2. Tweejaarlijkse kwalitatieve monitor ontwikkeling stedelijk netwerk, gericht op toekomstbestendigheid, omgevingskwaliteit, start 2024;
3. Tweejaarlijkse kwalitatieve evaluatie naar doorontwikkeling van integraal en gebiedsgericht werken in stedelijke gebiedsontwikkelingen, start 2025;
4. Meting meervoudig ruimtegebruik en beter benutten van de ruimte, inclusief onderzoek naar streefnormen voor verdichting passend bij verschillende woonmilieus. Hierbij ook kwalitatief verschillen binnen Brabant duiden;
5. Ontwikkelen datavisie Wonen, Werken & Leefomgeving (WWL);
6. Onderzoek naar (nieuwe) verstedelijking met de Design Challenge 'Meer woningen voor een beter Brabant';
7. In stand houden en organiseren van bestuurlijk netwerk Ruimte & Platteland;
8. Samen met gemeenten organiseren van opleiding via Ruimte voor Groei en ondersteuning bij het ontwikkelen van bouwstenen voor het omgevingsplan (traject SPRONG, start najaar 2024).

Design Challenge 'Meer woningen voor een beter Brabant'

Vanuit de urgente woningbouwopgave onderzoeken wij ideeën om de verstedelijkingsopgave in Brabant te realiseren. Hiervoor hebben wij via BrabantNext een Design Challenge onder studenten uitgezet:

"Brabant zou minimaal twee keer zo groot moeten zijn om aan alle wensen en verlangens te kunnen voldoen. Er is grote druk op de ruimte, en die ruimte is schaars. Noord-Brabant telt nu circa 2.650.000 inwoners, de komende decennia komen er naar verwachting nog 375.000 mensen bij. Het ziet er natuurlijk niet naar uit dat Brabant écht twee keer zo groot gaat worden. Waar kunnen we voor iedereen geschikte woonruimte vinden? Hoe maken we plek? Waar hebben de verschillende generaties Brabanders en nieuwkomers behoefte aan? Kunnen we anders wonen en bouwen dan we gewend zijn? Hoe kan het creëren van woningen een motor zijn om de leefomgeving in Brabant beter te maken? Socialer, veiliger, schoner, duurzamer. In balans met klimaat en natuur. We zijn benieuwd naar jouw creatieve kijk op deze uitdaging."

Deze oproep heeft 28 geïnteresseerden opgeleverd, vanuit diverse opleidingen. De motivatie van studenten is groot om een bijdrage te leveren aan dit actuele vraagstuk in Brabant, dat ook heel nadrukkelijk de toekomst van henzelf raakt.

Na sollicitatiegesprekken zijn er zes hbo-studenten geselecteerd. De studenten zijn gemotiveerd, hebben verschillende expertises vanuit hun opleiding en eerdere projecten en vormen ook een mix wat betreft persoonlijkheden en achtergronden.

De studenten gaan vanaf 2 september 2024, als team en individueel, aan de slag met de challenge die loopt tot en met januari 2025.

Traject SPRONG: Samen bouwen met Partners in Regio's aan Omgevingsplannen van Noord-Brabantse Gemeenten

Gemeenten moeten eind 2031 beschikken over een omgevingsplan gebaseerd op de Omgevingswet. Bestaande plannen moeten worden omgezet en aangepast. Dat is een complexe opgave, zowel qua inhoud, qua omvang als qua capaciteit, waar veel gemeenten mee worstelen. De verwachting is dat de omzetting daarom een lange tijd duurt. Gemeenten kunnen in die periode (voorlopig) nog gebruik maken van de TAM IMRO (Tijdelijke Alternatieve Maatregel Informatiemodel Ruimtelijke Ordening) omgevingsplannen of in sommige gevallen de omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) om nieuwe ruimtelijke initiatieven mogelijk te maken. Nadeel van die instrumenten is dat ze niet integraal zichtbaar zijn in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), dat dit leidt tot allerlei losse (soms tegenstrijdige) regelingen en dat de wijzigingen later alsnog verwerkt moeten worden in het omgevingsplan (dubbel werk). De inzet van deze instrumenten leidt daardoor voor initiatiefnemers, belanghebbende burgers en gemeenten tot onduidelijkheid, rechtsonzekerheid en extra kosten.

Vanuit dit perspectief is het project SPRONG ontwikkeld; een project van, voor, door en met gemeenten. De doelstelling is om gebruik te maken van de deskundigheid en kennis die er bij gemeenten is en die aan te vullen met externe expertise. Vervolgens worden er gezamenlijk bouwstenen ontwikkeld voor de verschillende thema's van een omgevingsplan, zoals voor wonen, natuur, landbouw, cultuur en erfgoed, milieu, industrie en bedrijvigheid en recreatie. Gemeenten kunnen deze dan in hun eigen omgevingsplan 'vertalen' naar de specifieke lokale situatie. Door het opstellen van bouwstenen te verdelen over groepjes van gemeenten kunnen deze parallel aan elkaar ontwikkeld worden. Dit bevordert de snelheid, vermindert de capaciteit, verhoogt het kennisniveau en vergroot de kwaliteit en inzichtelijkheid van de gemeentelijk omgevingsplannen. Wij ondersteunen het project SPRONG daarom met capaciteit en geld.

Spoor 3

Integraal (samen)werken in gebiedsontwikkelingen in steden en dorpen

Via de 'Aanpak leegstand en transformaties' werken wij sinds 2016 op tactisch en operationeel niveau integraal en gebiedsgericht samen met gemeenten en andere partners aan gebiedsontwikkelingen. Waar in 2016 de urgentie vooral zat in de leegstandsproblematiek en de sociaal-maatschappelijke problemen die dat met zich meebracht, zit de urgentie voor een gebiedsgerichte aanpak op dit moment vooral in de woningbouw-opgave en de ontwikkeling van gemengde woon-werkgebieden, in combinatie met alle andere maatschappelijke opgaven en demografische ontwikkelingen die spelen. Woningbouw is een belangrijke kracht die ingezet kan worden voor tal van maatschappelijke en ruimtelijk-kwalitatieve gebiedsontwikkelingen.

De verschuiving van urgenties en opgaven, vraagt een doorontwikkeling van de 'Aanpak leegstand en transformaties' naar een gebiedsgerichte aanpak voor verstedelijking. Zo'n aanpak draagt bij aan de versterking van het Brabants stedelijk netwerk en het werken aan gebiedsontwikkeling in steden en dorpen.

Subdoel

De doorontwikkeling van de Aanpak leegstand & stedelijke gebiedsontwikkeling naar een gebiedsgerichte aanpak voor verstedelijking.

Werkzaamheden/acties

1. Het richting geven, beweging stimuleren, mogelijk maken en waarmaken van de diverse integrale en complexe stedelijke gebiedsontwikkelingen (spoorzones en centra) binnen de 12 grootste steden in Brabant;
2. Ondersteunen van dorpenstrategieën waarin maatregelen worden verkend voor het vitaal houden van kernen die vanuit de regio's opgesteld worden en het stimuleren van kennisdeling tussen de verschillende regio's;
3. Voortzetting kennisprogramma stedelijke gebiedsontwikkeling en gebiedsgericht werken door koppeling met kennisprogramma WWL-breed (Wonen, Werken & Leefomgeving) en ontsluiting van kennis via digitale kennisbank;
4. Het instellen van een adviescommissie Stedelijke Gebiedsontwikkeling. In deze commissie zitten onafhankelijke experts vanuit verschillende disciplines. Gemeenten kunnen de adviescommissie in een vroeg stadium vragen hen te adviseren over of richting te geven aan stedelijke gebiedsontwikkelingsprojecten. De adviescommissie geeft richting en stimuleert beweging van gebiedsontwikkelingen en woningbouwinitiatieven van onderop;
5. Borging van manier van en inzet deskundigheid bij gebiedsgericht werken. Hierbij bestaande experimenten en voorbeelden inzetten om te komen tot een organisatiebrede aanpak voor gebiedsgericht werken.
6. Verkenning naar het doorontwikkelen van de Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte als succesvol instrument voor gebiedsontwikkeling (Ruimte voor Ruimte 3.0, oplevering begin 2025);
7. Toewerken naar een transparant handelingsperspectief over de provinciale rol, inzet van middelen en prioritering van gebiedsontwikkelingen, waaronder campussen. Hierbij maken we gebruik van al bestaande instrumenten en herijken we die waar nodig, zoals het afwegingskader stedelijke transformaties, het afwegingskader werklocaties, et cetera. Het handelingsperspectief wordt ook toegepast voor reeds bestaande strategische locaties met een belangrijke economische of kennisfunctie.

Actielijn 2

Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen

Spoor 1 – Samenwerking

Spoor 2 – Kennis, onderzoek en monitoring

Spoor 3 – Bouwen en wonen

Brede welvaart begint met een dak boven je hoofd. Daarom zetten wij ons ervoor in dat er steeds voldoende woningbouwplannen zijn (voor het benodigde bouwtempo), op de goede plekken (ter versterking van de omgevingskwaliteit van steden en dorpen) en aansluitend op de verander(en)de kwalitatieve vraag (een gevarieerd en bij de behoefte passend aanbod). We willen dat alle Brabanders prettig kunnen wonen. Woonruimte passend bij ieders behoefte draagt bij aan het brede welzijn van onze inwoners.

Door de sterke bevolkings- en huishoudensgroei én om bestaande woningtekorten terug te dringen, is het nodig dat er de komende jaren heel stevig gebouwd wordt in Brabant. Met in het bijzonder aandacht voor betaalbare woningen. Daarnaast is er, gelet op de diversiteit in huishoudentypen, het toenemend aantal alleenstaanden en de vergrijzing, sprake van een veranderende woonvraag waarvoor woningen nodig zijn die aansluiten bij de diverse woonbehoeften. Hierbij is ook ruimte nodig voor het (collectief) particulier opdrachtgeverschap, de zogenoemde derde bouwstroom.

Voor de realisatie van de Brabantse woningbouwopgaven zijn er voldoende geschikte woningbouwlocaties nodig. Passend bij het provinciale beleid van duurzame verstedelijking en zorgvuldig ruimtegebruik wordt nieuwe woonruimte zo veel mogelijk gerealiseerd op binnenstedelijke locaties. Binnenstedelijk bouwen biedt een kans om de woonomgeving te verduurzamen en de inrichting van gebieden te vergroenen. Al ligt het accent op inbreiding, herstructurering en transformatie, ook uitbreidinglocaties zijn nodig voor voldoende en een voldoende gedifferentieerd (plan)aanbod van woningen en woonmilieus.

Woningbouwplannen moeten tijdig in procedure worden gebracht, zodat de benodigde woningen ook daadwerkelijk en op tijd vergund en gebouwd kunnen worden. Daarnaast is inzet nodig om te zorgen dat harde plancapaciteit ook echt benut wordt en daarmee de geplande woningbouw wordt gerealiseerd.

Voor een gezonde woningmarkt is naast nieuwbouw, ook het potentieel in de bestaande woning- en gebouwenvoorraad van belang. Door de bestaande woningvoorraad en leegstaand kantoren-, winkel- en ander vastgoed beter te benutten, kan naar verwachting worden voorzien in een substantieel deel van de nog altijd grote vraag naar nieuwe woonruimte. Met name de naoorlogse wijken lijken veel potentie te hebben voor het toevoegen van woningen.

Om de woningbouwopgaven te realiseren ondersteunt en stimuleert de provincie diverse samenwerkingen en werkstructuren in Brabant, zoals rond de Regionale Woondeals en in het Bouwplatform Brabant. Deze opgaven kunnen immers alleen gerealiseerd worden door samen te werken met andere partijen, verbonden aan de gezamenlijke bouw- en woonopgaven. Daarom wordt de komende periode extra ingezet op het verstevigen van deze samenwerkingen en werkstructuren en de inzet van het instrumentarium, onder andere via (de uitvoering van) bestuurlijke afspraken tussen rijk en provincie en de Regionale Woondeals.

Vanuit de actielijn Wonen richt de provincie zich op tempo maken met de bouw van woningen met oog voor zorgvuldig ruimtegebruik en het beter benutten van de bestaande voorraad. De inzet is daarnaast gericht op een realistisch, vraaggericht en flexibel planaanbod met volop aandacht voor de betaalbaarheid van het wonen, specifieke aandachtsgroepen en het verrijken van de woningvoorraad.

Spoor 1

Samenwerking

Rijk en provincie hebben in oktober 2022 bestuurlijke afspraken gemaakt over de wonen-opgaven. Deze afspraken betreffen het aantal te realiseren woningen in de periode tot en met 2030 en het aandeel betaalbare woningen (twee derde), met als uitgangspunt dat 30% sociale huur gerealiseerd wordt. Daarnaast zijn afspraken gemaakt over de randvoorwaarden waaronder deze afspraken uitgevoerd kunnen worden, zoals voldoende beschikbare ambtelijke capaciteit, voldoende capaciteit bij de Raad van State, goede ontsluiting van nieuwe woongebieden et cetera. De afspraken zijn opgenomen in vier Regionale Woondeals, die in maart 2023 zijn ondertekend door alle Brabantse gemeenten, de woningcorporaties, provincie en rijk.

Bestuurlijke afspraken rijk en provincie

Subdoel

Het realiseren van de kwantitatieve en kwalitatieve wonen-opgaven in de periode tot en met 2030, met in het bijzonder aandacht voor de betaalbaarheid van het wonen en de bouw van voldoende sociale huurwoningen.

Werkzaamheden/acties

1. De bestuurlijke afspraken tussen rijk en provincie monitoren en zo nodig (jaarlijks) herijken en verrijken;
2. Het uitvoeren van de Regionale Woondeals met gemeenten, woningcorporaties en rijk en deze zo nodig (jaarlijks) herijken en verrijken;
3. Het in 2024 en 2025 mee opzetten van een governancestructuur, passend bij de regio en waarbij publieke en private partijen intensief samenwerken aan de regionale woningbouwopgaven.

Regionale Woondeals

Subdoel

In lijn met de regiospecifieke woningbehoefte realiseert elke regio haar deel van de provinciale kwantitatieve en kwalitatieve woningbouwopgaven, waaronder twee derde betaalbaar en 30% sociale huur.

Werkzaamheden/acties

1. Maken en vervolgens jaarlijks herijken van kwantitatieve, kwalitatieve en ruimtelijke afspraken per regio over het realiseren van de woningbouwopgaven, ofwel hoeveel, voor wie, wat en waar te bouwen binnen elke regio. De kwalitatieve afspraken betreffen onder andere afspraken over wonen met zorg, aandachtsgroepen, het beter benutten van de bestaande voorraad;
2. Uitwerken van procesafspraken uit de Regionale Woondeals, als onderdeel ook van de jaarlijks op te stellen en te actualiseren uitvoeringsagenda per (sub)regio;
3. Financieel bijdragen via de 'Subsidieregeling collectieve wooninitiatieven en sociale ondernemingen' en de 'Bijdrageregeling stimulering woningbouw', gericht op extra ambtelijke capaciteit, de uitvoering van de Regionale Woondeals en de opgave wonen en zorg. En organisatorisch deelnemen aan verschillende uitvoeringsaspecten die voortkomen uit de Regionale Woondeals, onder andere door een actieve provinciale deelname aan de diverse thematische werkgroepen in de regio's;
4. Financieel bijdragen, zoals ten behoeve van de ontwikkeling van een gestandaardiseerde anterieure overeenkomst, evenals organisatorisch bijdragen aan de opzet van regionale versnellingstafels en hieraan actief deelnemen.

Regionale woondeals

In maart 2023 zijn in Noord-Brabant de Regionale Woondeals ondertekend door alle 56 gemeenten, 38 woningcorporaties, het rijk en de provincie. Met de woondeals en de daarin opgenomen kwantitatieve, kwalitatieve en ruimtelijke afspraken over de (regionale) woningbouwopgaven, leveren de betrokken partijen een bijdrage om het woningtekort – liefst versneld – te verminderen. Via de zogenoemde regionale versnellingstafels worden bij de uitvoering van de woondeals ook marktpartijen betrokken. De woondeals vormen de komende jaren de basis voor de volkshuisvestelijke opgaven in de vier Brabantse regio's – West-Brabant-West, de Stedelijke Regio Breda-Tilburg, Noordoost-Brabant en Zuidoost-Brabant – en voor de provincie als geheel.

Project Beethoven

Met dit project investeren rijk, provincie Noord-Brabant en Metropoolregio Eindhoven (MRE) tot 2030 ruim 2,5 miljard euro in tal van publieke voorzieningen in Brainport Eindhoven en omgeving. Hiermee wordt een stap gezet om de verwachte groei van de regio in goede banen te leiden, het vestigingsklimaat in Brabant op peil te houden en de leefbaarheid te versterken. Er zijn onder andere afspraken gemaakt over woningbouw, mobiliteit en bereikbaarheid, talentontwikkeling en het aanpakken van de druk op het stroomnet.

Project Beethoven betekent een intensivering van de regionale opgaven op het gebied van wonen, werken, mobiliteit en energie in het kader van de schaalessprong. Wat de woningbouw betreft gaat het o.a. om het realiseren van 17.000 woningen extra tot en met 2030, bovenop de circa 45.000 woningen uit de Regionale Woondeal van maart 2023, vooral bedoeld om de bestaande woningtekorten versneld in te lopen.

Regionale woonzorgvisies

Subdoel

Elke regio draagt evenredig bij aan de huisvesting van aandachtsgroepen, zoals benoemd in de nationale programma's 'Een thuis voor iedereen' en 'Wonen en zorg voor ouderen'.

Werkzaamheden/acties

1. Tot 2027 bijdragen aan het organiseren van het regionaal proces om te komen tot integrale regionale woonzorgvisies en/of regionaal afgestemde lokale woonzorgvisies, waarvan de opstelling en afronding mede afhankelijk zijn van de inwerkingtreding van de Wet Versterking regie op de volkshuisvesting;
2. We maken regionale plannings- en programmeringsafspraken via de integrale regionale woonzorgvisies en/of regionaal afgestemde lokale woonzorgvisies, waarbij de inzet is gericht op vaststelling in 2026/2027;
3. Bijdragen aan het beschikbaar stellen, ter beschikking krijgen en/of ontwikkelen van gegevens over aandachtsgroepen per regio, zoals we dat nu bijvoorbeeld al doen via de Woonzorgwijzer.

Regionale afspraken

Subdoel

Het versterken van de kwaliteit en het totstandkomingsproces van regionale woningbouwafspraken.

Werkzaamheden/acties

1. Uitwerken op welke wijze de provincie vanuit haar adviserende rol ertoe kan bijdragen, dat de volkshuisvestelijke én ruimtelijke afweging van woningbouwplannen integraal – en meer op (sub)regionaal schaalniveau – plaatsvindt, ook in samenhang met de Uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant; de eerste voorstellen hiertoe worden eind 2024/begin 2025 verwacht. Hierbij wordt ook de verbinding gelegd met het regionaal strategisch overleg dat in kader van NOVEX Stedelijk Brabant in elke regio wordt opgezet (zie pagina 18).
2. In 2024/2025 opstellen van een minimumvariant, waaraan regionale woningbouwafspraken moeten voldoen, zowel in ruimtelijke (waar te bouwen) als in volkshuisvestelijke zin (voor wie en wat te bouwen) en afwegen welk instrumentarium nodig is voor de doorwerking van zo'n minimumvariant.

Spoor 2

Kennis, onderzoek en monitoring

De provincie speelt een actieve rol op het vlak van kennis en onderzoek met betrekking tot tal van onderwerpen rond 'bevolking, bouwen en wonen'. Om deze rol goed te kunnen vervullen, is het van belang een actueel beeld te hebben van de trends en ontwikkelingen op de (regionale) woningmarkt. Onderzoek, monitoring, prognoses en kennisontwikkeling staan hierbij centraal.

Prognoses, data-analyses en rapportages

Subdoel

Een actueel beeld van ontwikkelingen van de bevolking, woningbouw en -voorraad en het planaanbod ten behoeve van de provinciale beleidsontwikkeling en als basis voor het maken van woningbouwafspraken.

Werkzaamheden/acties

1. Actualiseren van de provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose in 2026: de recente actualisatie van eind 2023 laat zien, dat in de periode 2023 tot 2035 nog zo'n 165.000 woningen aan de Brabantse woningvoorraad moeten worden toegevoegd (netto groei). Dat is gemiddeld circa 13.500 per jaar;
2. Ieder kwartaal actualiseren van het 'Kwartaalbeeld Woningmarkt Noord-Brabant' en de 'Monitor bevolking en wonen';
3. De actuele ontwikkelingen – kwantitatief, kwalitatief én ruimtelijk – van het (gemeentelijke) planaanbod voor woningbouw worden jaarlijks in beeld gebracht, onder andere via de Voortgangsrapportage bij de Uitvoeringsagenda Wonen en Werken, met ook een doorkijk per regio;

4. Het uitbreiden van de onderzoeks- en monitoringsactiviteiten in de komende jaren met kwalitatieve onderwerpen, zoals aandachtsgroepen, en de woningbouwrealisatie uit de Regionale Woondeals;
5. We leveren bijdragen aan het lopende proces om te komen tot een 'Landelijke monitor voortgang woningbouw'.

Landelijke monitor voortgang woningbouw

De landelijke monitor voortgang woningbouw (LMVW) is een digitale database in ontwikkeling, waarin een breed scala aan gegevens opgenomen worden over woningbouwplannen. De monitor voorziet overheden in informatie over het planaanbod voor woningbouw, de voortgang van woningbouwplannen en de opgeleverde woningbouw (planrealisatie). De monitor wordt ontwikkeld in samenspraak met het rijk, de provincies en de gemeenten (BZK, IPO en VNG). Belangrijk doel van deze landelijke database is om de bestuurlijke afspraken over de woningbouw en met name de Regionale Woondeals te kunnen monitoren. De monitor zal naar verwachting in de loop van 2025 operationeel zijn en sluit nauw aan op de monitoringssystematiek in Brabant.

Kennisontwikkeling en -deling

Subdoel

Door te voorzien in relevante kennisontwikkeling en kennisdeling over provinciale, regionale en gemeentelijke ontwikkelingen op het vlak van 'bevolking, bouwen en wonen', ondersteunen we onze Brabantse partners – waaronder gemeenten, woningcorporaties en marktpartijen – bij het realiseren van de wonen-opgaven.

Werkzaamheden/acties

1. Het (mede)organiseren van kennis- en netwerkbijeenkomsten op bovenlokale, regionale en provinciale schaal, om zo ook een podium te bieden voor onze partners om elkaar te ontmoeten, te inspireren en te activeren;
2. De provincie maakt in samenwerking met partners een 'Handreiking kwalitatief (her)programmeren', op te leveren in het derde kwartaal van 2024;
3. De provincie organiseert circa vier keer per jaar het Bouwplatform Brabant.

Bouwplatform Brabant

De woningmarkt kent vele uitdagingen. Samenwerking is hierbij essentieel. Door samen op te trekken kunnen we beter inspelen op actuele ontwikkelingen en nieuwe trends in 'bouwen en wonen'. We delen inspirerende voorbeelden van innovaties en versnelling. Het platform is een gevarieerd samengesteld netwerk van bouw- en ontwikkelende partijen, woningcorporaties, overheden, financiële en kennisinstellingen. Het bouwplatform is een initiatief van de provincie Noord-Brabant en Bouwend Nederland en komt circa viermaal per jaar bijeen.

Spoor 3

Bouwen en wonen

De provincie richt zich op tempo maken met de bouw van woningen, met oog voor zorgvuldig ruimtegebruik én vanuit een realistisch, vraaggericht en flexibel planaanbod. De sturing richt zich vooral op het beschikbaar zijn van voldoende planaanbod, met in het bijzonder aandacht voor betaalbare woningen. Daarnaast is er, gelet op de toenemende diversiteit in huishoudenstypen, het groeiend aantal alleenstaanden en de vergrijzing, meer aandacht nodig voor het toevoegen van woonruimte die (beter) aansluit op de veranderende woonvraag. Ook ligt er een grote opgave rond het verduurzamen van bestaande woningen.

Voor de korte termijn is het belangrijk dat er steeds ruim voldoende (hard) planaanbod beschikbaar is om in de behoefte aan nieuwe woonruimte te kunnen voorzien en voortgang van de woningbouw te kunnen waarborgen. Voor de langere termijn moet het planaanbod juist ruimte bieden om in te kunnen spelen op nieuwe binnenstedelijke (transformatie- en verdichtings)opgaven, leegstands-vraagstukken en veranderingen in de vraag (adaptieve strategie).

Woningbouwversnelling

Subdoel

Stimuleren dat bestaande (harde) woningbouwplannen versneld uitvoerings-gereed zijn om de woningbouwproductie op tempo te houden en woning-tekorten terug te dringen.

Werkzaamheden/acties

1. Bevorderen dat er voor de korte termijn steeds voldoende (hard) planaanbod is voor woningbouw (continue bouwstroom) en voor de (middel)lange termijn voldoende flexibiliteit om in te kunnen spelen op veranderende omstandigheden;
2. Vroegtijdig overleg en begeleiding bij gemeentelijke woningbouwplannen, gericht op het 'aan de voorkant' inbrengen van provinciale doelen en belangen;
3. Stimuleren van conceptuele, fabrieksmatige en demontabele woningbouw;
4. Bevorderen van een periodieke – bij voorkeur jaarlijkse – inbreidingsscan (inclusief de mogelijkheden voor transformatie, verdichting en het beter benutten van de bestaande woningvoorraad) door gemeenten, zodat er een actueel beeld bestaat van het potentieel op binnenstedelijke locaties in steden en dorpen;
5. Ontwerpen, openstellen en uitvoeren van de tweede tranche (en eventuele volgende tranches) van de regeling 'Flexpool Versnelling Woningbouw'.

Betaalbaarheid

Subdoel

Een woningbouwprogramma dat voor 30% bestaat uit sociale huur en in totaal voor twee derde uit woningen in het betaalbare segment.

Werkzaamheden/acties

1. Het maken en vervolgens jaarlijks herijken van regionale afspraken over de gemeentelijke woningbouwplanning en –programmering (als onderdeel van de Regionale Woondeals), waarmee ook de betaalbaarheidsdoelstelling wordt verankerd in (harde) plancapaciteit;
2. In lijn met afspraken uit de Regionale Woondeals en vooruitlopend op eventuele sturingsmogelijkheden uit de Wet Versterking regie op de volkshuisvesting (concept), in 2024/2025 afwegen hoe de betaalbaarheidsdoelstellingen hun (verdere) doorwerking krijgen;
3. De gedeputeerde Wonen voert per regio minimaal één keer per jaar overleg met bestuurders van woningcorporaties om signalen uit de sector op te halen met betrekking tot de betaalbaarheidsdoelstelling.

Beter benutten bestaande voorraad

Subdoel

Beter benutten van de kansen om het 'herbergend vermogen' van de bestaande woning- en bouwvoorraad in te zetten om te voorzien in de kwantitatieve en kwalitatieve woningbehoefte.

Werkzaamheden/acties

In 2024 een plan van aanpak opstellen om tot een Brabantse aanpak op het (beter) benutten van de bestaande voorraad te komen (bijvoorbeeld via optoppen, splitsen, woningdeling en transformatie) en vanuit de provincie maximaal in te zetten op de uitvoering hiervan.

Veranderende woonbehoeften

Subdoel

Stimuleren dat woningbouwplannen voor nieuwe, flexibele en tijdelijke woonvormen die aansluiten bij de veranderende woonbehoeften, ruimte krijgen in de (sub)regionale en gemeentelijke woningbouwplanning en -programmering.

Werkzaamheden/acties

1. Zorgdragen dat er regionale plannings- en programmeringsafspraken komen over het verrijken van de woningvoorraad met nieuwe, flexibele en tijdelijke woonvormen;
2. Het organisatorisch en financieel verzelfstandigen van het Brabants Netwerk Wonen-Zorg-Welzijn vanaf 2024, zodat dit optimaal van meerwaarde kan zijn voor alle betrokken partners;
3. Het (mede-)organiseren en faciliteren van projecten met flexwoningen en samen met het provinciaal Ontwikkelbedrijf en de Immunisatieportefeuille concreet bijdragen aan de realisatie van flexwoningen;
4. Ondersteunen van flexibele huisvesting van internationale werknemers in de directe nabijheid van de werkzaamheden;
5. De initiatieven 'De Derde Bouwstroom' en 'Het Juiste Thuis' mee vormgeven en (mede)financieren in 2024;
6. De subsidieregeling 'Collectieve wooninitiatieven en sociale ondernemingen' in 2024 uitvoeren en evalueren.
7. In 2024 onderzoeken op welke wijze en onder welke randvoorwaarden de immunisatieportefeuille kan worden ingezet ten behoeve van een woonzorgvastgoedfonds. Om vervolgens – na besluitvorming (GS/PS) – vanaf 2025 veelbelovende initiatieven te verkennen en te bezien welke bijdrage aan die woonzorgprojecten vanuit het fonds kan worden geleverd.

Verduurzamen woningbouw

Subdoel

Stimuleren van duurzame woningbouw en aanjagen van innovatieve bouwmethoden om bij te dragen aan een meer natuurinclusieve, klimaatadaptieve, emissievrije, waterzuinige en circulaire bouw.

Werkzaamheden/acties

1. Verkennen van de provinciale rol en kansen in het verduurzamen van de woningbouw;
2. Uitwerken van een provinciaal plan van aanpak 'Verduurzaming woningbouw', vast te stellen eind 2024/begin 2025;
3. Samen met gemeenten, bouwende partijen en diverse actieve netwerken (bijvoorbeeld het Netwerk Conceptueel Bouwen en Spark) opstellen van concrete acties, gericht op het (verder) versterken van conceptuele, circulaire en duurzame woningbouw.

Actielijn 3

Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties

Spoor 1 – Onderzoek en monitoring

Spoor 2 – Samenwerking met regio, provincies en rijk

Spoor 3 – Verduurzamen van bedrijventerreinen

Spoor 4 – (Grootschalige) gebiedsontwikkelingen en campusontwikkelingen

De Brabantse ambitie is om een vooraanstaande regio in Europa te zijn en te blijven op het gebied van kennis en innovatie. Hiervoor is een concurrerend en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor Brabantse en (inter)nationale bedrijven nodig. Dit betekent dat er een kwalitatief divers aanbod van werklocaties nodig is en het vraagt tegelijkertijd om een prettige en gezonde leefomgeving om in te werken en wonen.

Belangrijk onderdeel van het aanbod aan werklocaties zijn bedrijventerreinen en campussen. Deze typen werklocaties hebben een grote waarde voor de Brabantse economie, en daarmee voor het brede welzijn van honderdduizenden Brabanders.

Daarnaast ligt er een grote opgave op bedrijventerreinen voor de verduurzaming en de energietransitie. Deze opgave geeft ook kansen. Bedrijventerreinen kunnen een substantiële bijdrage leveren aan de doelen op het gebied van energie, circulariteit, klimaatadaptatie, biodiversiteit en stikstof. Het beter benutten van bestaande bedrijvenlocaties door meervoudig en intensiever ruimtegebruik is ook een belangrijk aandachtspunt. Hier willen we als Brabant samen met onze partners stappen in zetten.

Vanuit de huidige opgave en de trends en ontwikkelingen is in het Beleidskader Wonen en Werken de ambitie geformuleerd om te zorgen voor duurzame en toekomstbestendige werklocaties in Brabant.

Spoor 1

Onderzoek en monitoring

Ruimtelijke ontwikkelingen van (nieuwe) werklocaties hebben vaak een lange doorlooptijd. De dynamiek van ontwikkelingen op (bestaande) werklocaties is groter. Dit verschil kan leiden tot overaanbod, leegstand of juist krapte in de beschikbaarheid van ruimte voor economische activiteiten. Daarnaast kunnen dynamische ontwikkelingen leiden tot kwalitatieve veranderingen van de (bestaande) ruimte voor werklocaties.

Om beleidsmatig goed in te kunnen spelen op de kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkeling in vraag en aanbod van werklocaties is inzicht nodig in de dynamiek hiervan. Dit doen we door prognoses op te stellen over de verwachte vraag en het aanbod van werklocaties te monitoren. Daarbij verschuift de aandacht steeds meer naar kwalitatieve aspecten van het aanbod. Met de monitoring sluiten we aan op de regionale afspraken over werklocaties en projecten in het kader van Grote Oogst. Daarnaast stellen we data beschikbaar voor de ondersteuning van specifieke gebiedsontwikkelingen.

Subdoel

Een actueel beeld van (toekomstige) ontwikkelingen van (ruimtebehoefte van) bedrijventerreinen, kantoren en retail, ten behoeve van de provinciale beleidsontwikkeling en de herijking en naleving van regionale afspraken.

Werkzaamheden/acties

1. Eens per vier jaar opstellen van prognoses voor de ruimtebehoefte van bedrijventerreinen en kantoren;
2. Monitoring van ontwikkeling op bedrijventerreinen (via integraal bedrijventerreinen informatiesysteem (IBIS) en het jaarlijks publiceren van deze cijfers en de inzichten hieruit);
3. Monitoring van nieuwe grootschalige vestigingen in het kader van het landelijke traject Ruimte voor Economie;
4. Publiceren van een monitor Grote Oogst en doorontwikkelen hiervan naar een algemene monitor over verduurzaming van bedrijventerreinen in Noord-Brabant;
5. Het jaarlijks bijhouden van de ontwikkelingen in de Brabantse retail middels een dashboard;
6. Afstemmen van de dataverzameling over werkgelegenheid en bedrijventerreinen met andere provincies door te participeren in de IPO-werkgroep Vernieuwing Verzameling Werkgelegenheidsgegevens en de IPO-gebruikersgroep IBIS (Integraal Bedrijventerrein Informatie Systeem).

Grote Oogst

De provincie werkt in het kader van de aanpak Grote Oogst aan de verduurzaming van 12 bedrijventerreinen in Brabant. De focus ligt daarbij op het integraal en gebiedsgericht werken aan de thema's energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie en stikstofreductie. De terreinen kennen een grote diversiteit aan scope van schaalniveaus, thema's en activiteiten en zijn specifiek geselecteerd vanwege de grote duurzaamheidswinst die daar te behalen is. Aan de hand van plannen van aanpak, die zijn opgesteld door de gemeenten en het bedrijfsleven, wordt de komende drie jaar gewerkt aan concrete acties om tot verduurzaming te komen. Gebiedsgericht worden (vervolg)stappen gezet om te komen tot toekomstbestendige bedrijventerreinen. Opgedane ervaringen worden via het kennisprogramma breed gedeeld om de kennis bij gemeenten, parkmanagement-organisaties en bedrijven over de verduurzaming van bedrijventerreinen te verbeteren. Er worden binnen de Grote Oogst aanpak ook diverse ambitieuze icoonprojecten geformuleerd voor de verduurzamingsopgaven, waaraan de komende jaren gewerkt wordt. Daarnaast zetten we conform Bestuursakkoord 2023-2027 in op verdieping van de aanpak door het benutten van koppelkansen met meer maatschappelijke opgaven zoals Mobiliteit, Schone Lucht en Gezondheid voor een nog bredere impact. Ook maken we slimme combinaties met rijksregelingen zoals 'Werklandschappen van de toekomst' en 'Verduurzaming bedrijfsmatig vastgoed' als kans voor versnelling. Op termijn voorzien we mogelijk een verdere uitbreiding naar meer bedrijventerreinen.

Samenwerking met regio, provincies en rijk

Via samenwerking met de Brabantse regio's, gemeenten, andere provincies, het rijk en andere samenwerkingspartners zet de provincie in op toekomstbestendige en vitale werklocaties. Het beschikbaar hebben van een voldoende aanbod aan werklocaties en voldoende ruimte voor bedrijven is hierbij van belang, maar ook afspraken over kwaliteit, verduurzaming en profilering zijn hier onderdeel van. In dit kader is het belangrijk om de behoefte, noodzaak en ambitie goed in beeld te hebben. De nieuwe prognoses voor ruimtebehoefte voor bedrijventerreinen en kantoren (vastgesteld september 2022) vormen de basis voor het actualiseren van de huidige regionale bedrijventerreinafspraken. Dit doen we samen met onze partners in de regio's.

Vanuit de prognose ruimtebehoefte bedrijventerreinen wordt een forse ruimtevraag verwacht voor logistieke bedrijvigheid: 455-586 hectare tot en met 2030, veelal grootschalig van aard (> 3 hectare). En ook na 2030 wordt nog extra ruimtevraag verwacht (Stec Groep, 2022). Deze ruimtevraag is grotendeels het gevolg van groei- en verduurzamingsambities van bestaande bedrijven in Brabant. Kwalitatieve keuzes in de regio's kunnen overigens een lager ambitieniveau met zich meebrengen.

In de afgelopen periode is samen met gemeenten een selectief clusteringbeleid voor grootschalige logistiek uitgewerkt en verankerd. Daarmee is er duidelijkheid ontstaan over de plekken waar grootschalige logistiek is toegestaan en waar niet. Daarnaast is ingezet op de samenwerking met andere provincies en het rijk ten aanzien van grootschalige bedrijvigheid (traject Ruimte voor Economie). In de komende periode bouwen we voort op het ingezette selectieve clusteringbeleid en versterken we de samenwerking met provincies, rijk en gemeenten.

Subdoelen

- Zorgvuldig, duurzaam ruimtegebruik van bestaande werklocaties en nieuwe werklocaties;
- Voorzien in passende werkmilieus (kwantitatief en kwalitatief) waaronder ook ruimte voor bedrijven met een grote(re) impact op de omgeving;
- Vestigingsmogelijkheden van (X)XL-logistiek clusteren en regionale meerwaarde hanteren bij grootschalige bedrijfsvestigingen.

Werkzaamheden/acties

1. Het opstellen van een provinciale ruimtelijk-economische verkenning, in aanloop naar een ruimtelijk-economisch handelingsperspectief. Met behulp van de ruimtelijk-economische verkenning en doelen uit beleidskaders worden keuzes gemaakt om invulling te geven aan de opgaven. Tegelijkertijd zijn de regio's bezig met een heroriëntatie op hun economisch profiel dat men vertaalt naar voorstellen voor nieuwe afspraken over kwaliteit en programmering van werklocaties. We maken geen afspraken die ingaan tegen de noties uit de ruimtelijk-economische verkenning;
2. Samen met de regio's een werkwijze ontwikkelen om te komen tot potentiële zoekgebieden voor grootschalige werklocaties ten behoeve van de nieuwe programmeringsafspraken;

3. Herijking en naleving van regionale bedrijventerreinafspraken met als inzet:
 - een integrale afweging van nieuwe grootschalige werklocaties voorafgaand aan programmering;
 - een adaptieve bedrijventerreinprogrammering op minimaal laag-scenario uit de prognose bedrijventerreinen;
 - duidelijke profielen (/werkmilieus) voor nieuw te ontwikkelen terreinen;
 - zorgvuldige uitgifte van bedrijventerreinen;
 - voldoende locaties en ontwikkelruimte voor bedrijven met een milieu- en risicoprofiel die bijdragen aan de circulaire economie;
 - voldoende locaties en ontwikkelruimte voor grootschalige logistiek met regionale meerwaarde;
 - het verkennen van mogelijkheden naar een meer actieve rol van gemeenten en provincie om meer grip te krijgen op de (her)ontwikkeling van bestaande bedrijventerreinen;
4. Onderzoeken hoe het instrument regionale afspraken benut kan worden om ambities en doelstellingen van andere programma's (Milieu, Energie & Circulaire Economie, Economie en Multimodale Bereikbaarheid) te realiseren en dit agenderen in de regionale processen. Hiervoor kan ook uitvoeringskracht van andere programma's nodig zijn;
5. De continuering van de provinciale inzet in de regionale bedrijventerreinloketten;
6. Het borgen van de afspraken uit het Ruimte voor Economie-traject in de werkwijze met regio's met als inzet:
 - voldoende locaties (kwantitatief en kwalitatief) voor grootschalige logistiek met regionale meerwaarde op brownfields en greenfields;
 - het beter benutten van grootschalige bedrijvenlocaties door herontwikkeling, intensivering en meervoudig ruimtegebruik;
 - het verankeren van het begrip regionale meerwaarde (of verbreding hiervan naar het begrip brede welvaart) in de regionale afspraken met gemeenten;
 - het vormgeven van bovenregionale afstemming (bijvoorbeeld wanneer regio's te kennen geven (een deel van) de ruimtevraag niet te faciliteren of wanneer ze dit wel willen, maar niet kunnen);

7. Het verder vormgeven van de interprovinciale samenwerking en de samenwerking met rijk en gemeenten op het gebied van grootschalige bedrijvigheid;
8. Het doorontwikkelen van het selectieve clusteringsbeleid voor grootschalige logistiek door:
 - het optimaliseren en wegnemen van knelpunten op locaties waar grootschalige logistiek is toegestaan;
 - samen met gemeenten toepassen geven aan de regeling voor XXL-logistiek uit de Omgevingsverordening, vanuit de concrete gemeentelijke casuïstiek;
 - ter uitvoering van motie M18-2023 BrabantAdvies advies vragen over de toepassing van regionale meerwaarde door gemeenten en hoe de verschillende aspecten van regionale meerwaarde in balans ter afweging worden meegenomen;
9. Het intrekken van de regionale detailhandelsafspraken. Er is geen urgentie meer voor een provinciale rol in deze detailhandelsafspraken. Regio's pakken dit naar eigen inzicht verder zelf op;
10. Vroegtijdig overleg en begeleiding van gemeentelijke plannen voor werklocaties en detailhandel gericht op het inbrengen van provinciale doelen en belangen.

Spoor 3

Verduurzamen van bedrijventerreinen

Op bedrijventerreinen is een grote duurzaamheidswinst te behalen. Op bedrijventerreinen in Brabant wordt 53 procent van de energie in Brabant gebruikt en slechts 20 procent van het oppervlak van de (volledig uitgegeven) bedrijventerreinen is niet verhard. Duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen zijn belangrijk voor een goed vestigings- en leefklimaat en daarmee een toekomstbestendige ontwikkeling van de Brabantse economie.

Subdoel

Versnellen van verduurzaming van Brabantse bedrijventerreinen.

Werkzaamheden/acties

1. Samen met betrokken partners uitvoering geven aan de plannen van aanpak op de 12 Grote Oogst terreinen door het uitvoeren van de generieke aanpak. De generieke aanpak is gericht op het organiseren van meerjarige samenwerking en financiering en is bedoeld om een beweging te stimuleren en te faciliteren;
2. Het versterken van de bestaande plannen van aanpak (deze aanpak zet zich vooral in om via de opgave van energietransitie de stikstofuitstoot te verminderen) door daar waar koppelkansen liggen met andere verduurzamingsthema's (bijvoorbeeld mobiliteit) deze te verzilveren;
3. Het verdiepen van de Grote Oogst aanpak door:
 - het beperkt uitbreiden van het aantal terreinen dat in de aanpak is opgenomen in 2025 en 2026;
 - eventuele financieringsvraagstukken die naar voren komen bij de uitvoering in beschouwing te nemen, bijvoorbeeld via het energiefonds van de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) of het Ontwikkelbedrijf;
 - het ontwikkelen van de icoonaanpak. Deze aanpak betreft het ontwikkelen of vlottrekken van één of meerdere majeure projecten op een Grote Oogst terrein;

- het versterken van de generieke aanpak door slim gebruik te maken van nieuwe rijksregelingen zoals Werklandschappen van de Toekomst en de SPUK-regeling Ontzorgingsprogramma verduurzaming bedrijventerreinen. Onze betrokkenheid bij de Werklandschappen van de toekomst ligt met name in de uitvoering, de regie ligt bij klimaatadaptatie en natuur. Wij coördineren de SPUK-regeling (specifieke uitkering) waarbij we voor een aanpak vanuit de regio kiezen. Dit zodat de aanpak aansluit bij kansen, netwerken en bestaande programma's in de regio. Deze regelingen bieden kansen voor het intensiveren van de aanpak op de Grote Oogst terreinen. Maar ook om waar wenselijk te komen tot een verbreding van de provinciale aanpak voor de verduurzaming van bedrijventerreinen;
 - het voortzetten van de inzet van de BOM op het thema energie om tot een versnelling van de implementatie van de energieopgave op de Grote Oogst terreinen te komen;
4. Evalueren van de Grote Oogst aanpak gedurende de bestuursperiode;
 5. Opzetten van een kennisprogramma om kennis en ervaringen op de Grote Oogst terreinen te delen tussen de deelnemers onderling en andere gemeenten en professionals.

(Grootschalige) gebiedsontwikkelingen en campusontwikkelingen

Om de provinciale inzet te bepalen bij (gebieds)ontwikkeling, wordt het afwegingsmodel werklocaties (2017) herijkt. Wij stellen een handelingsperspectief op (actielijn 1) voor het bepalen van de provinciale rol, inzet van middelen en prioritering van gebiedsontwikkelingen. Hierin wordt ook de actualisering van het afwegingskader campussen betrokken.

Belangrijke basis voor het bepalen van de provinciale rol en inzet is, totdat het handelingsperspectief voor gebiedsontwikkeling is vastgesteld, de 3TOP-strategie (topcluster, toplocaties en topbedrijven). Wanneer een gebiedsontwikkeling een (door)ontwikkeling van een 'toplocatie' betreft, is soms een actieve rol van de provincie wenselijk, variërend van hulp bij visie- en planvorming, tot soms ook (financiële) participatie. Dit soort ontwikkelingen voeren wij altijd uit in nauwe samenwerking met gemeente(n) en regio.

Een specifieke vorm van een gebiedsontwikkeling is een campusontwikkeling. Campussen zijn locaties waar bedrijven en kennisinstellingen (samen)werken aan onderzoek, ontwikkeling en het maken van nieuwe producten, vaak rondom een thema. Deze campussen worden vaak ondersteund en gefaciliteerd door de overheid. Zo ontstaat de triple helix verbinding.

Wij zien ook een actievere rol voor de provincie bij werklocaties vanuit het specifieke doel dat er voldoende werklocaties met een passend aanbod beschikbaar zijn, bijvoorbeeld op regionale bedrijventerreinen en bedrijventerreinen waar vanuit maatschappelijke opgaven behoefte aan is, zoals ruimte voor circulaire economie.

Subdoel

Voorzien in passende werkmilieus (kwantitatief en kwalitatief) waaronder ook ruimte voor bedrijven met een grote(re) impact op de omgeving.

Werkzaamheden/acties

1. Vanwege hun maatschappelijke impact, strategische waarde en financieel rendement, blijven we campussen en andere strategische werklocaties ondersteunen bij hun verdere ontwikkeling. Soms participeren we ook risicodragend. We werken hierbij altijd samen met andere programma's (Majeure Projecten & Ontwikkelbedrijf, Slimme Financiering & Participaties, Economie, Kennis & Talentontwikkeling, Verbonden Partijen), waarbij we voor diverse campussen en locatieontwikkelingen ook inhoudelijk coördinerend zijn. Op dit moment coördineert het programma Wonen, Werken & Leefomgeving inhoudelijk de Automotive Campus, Brainport Industries Campus, Eindhoven Airport District, Agrofoodcluster (AFC) Nieuw Prinsenland en het Maritiem Cluster Werkendam;
 - a. Wij steunen de huidige campusorganisatie Stichting Automotive Campus Helmond en zijn al geruime tijd samen met Bouwbedrijf Van de Ven en de gemeente Helmond betrokken bij de doorontwikkeling hiervan. Nu de volgende fase in de ontwikkeling van de Automotive Campus zich aandient, ligt de vraag voor of de huidige governance-opzet met de stichting Automotive Campus nog toereikend is en welke positie de provincie moet innemen. Voordat wij hierover besluiten, werken wij eerst de businesscase, haalbaarheid, financiering, fiscale aspecten en oprichtingsdocumenten nader uit.
 - b. Voor de Brainport Industries Campus is recent de Stichting Campus Ontwikkelingsorganisatie (COO) opgericht. Deze stichting heeft als taak de conceptwaarde van de Brainport Industries Campus (BIC) in Eindhoven verder te ontwikkelen en te bewaken, nieuwe bedrijven en kennisinstellingen aan te trekken, het ecosysteem op de campus te verbeteren en het vestigingsklimaat te versterken. Dit geldt zowel voor het huidige BIC 1 als het nog te bouwen BIC 2 en verder. Hierin wordt ook de komst van ASML op BIC verweven en wat daarvan de impact en gevolgen zijn voor het ecosysteem en conceptwaarde van (de clusters van) BIC.
 - c. Voor Eindhoven Airport District werken we als een van de partners mee aan het uitvoeringsprogramma voor verbetering en herpositionering van het gebied. De uitvoering en taakverdeling worden dit jaar nog geregeld in een samenwerkingsovereenkomst. Van provinciaal belang is de ruimtelijk-economische doorontwikkeling van het gebied, zoals functieverbreiding, herontwikkeling en kwaliteitsverbetering. De tweede focus ligt op verduurzaming door aanjaagprojecten voor onder andere vergroening, aanpak van de netcongestie/energietransitie en verduurzaming van de mobiliteit.
 - d. Voor het AFC Nieuw Prinsenland wordt een afronding van de bestuurs- en exploitatieovereenkomsten verkend, aangezien de ontwikkeling vrijwel is afgerond.
 - e. Voor het Maritiem Cluster Werkendam wordt de afweging gecoördineerd van een mogelijke inzet van de provincie op de uitbreiding van de werkhaven. Na een tijdelijke pauze in het proces vanwege gebrek aan draagvlak voor investeringen, is er mogelijk een nieuwe situatie ontstaan bij het rijk door publicatie van de sectoragenda voor de strategische maritieme maakindustrie;
2. Het herijken van het afwegingskader campussen, inclusief een eventuele exit-strategie. Bij voorkeur als onderdeel van het handelingsperspectief voor gebiedsontwikkeling (actielijn 1);
3. Bijdragen aan werklocaties en campusontwikkelingen die passen binnen het herijkte handelingsperspectief. Afhankelijk van de fase waarin een initiatief zich bevindt en de rol die de provincie vervult, kunnen verschillende programma's de coördinatie voeren. Specifiek voor werklocaties (zowel bestaande als nieuwe terreinen) zijn we bereid om publiekrechtelijk, privaatrechtelijk of financieel instrumentarium in te zetten wanneer regionale afspraken niet worden nageleefd en daardoor provinciale belangen worden geraakt. Het gaat daarbij onder andere over de ontwikkeling van regionale bedrijventerreinen of bedrijventerreinen waar maatschappelijke opgaven moeten landen, zoals ruimte voor circulaire economie.

KPI'S, inzet, middelen en communicatie

Ambitie/Doelstelling/Actielijn 1

Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken

Het doorontwikkelen van het integraal en gebiedsgericht samenwerken met partners aan stedelijke (transformatie)gebieden, gericht op het verbeteren van de omgevingskwaliteit en het toekomstbestendig maken van het stedelijk netwerk.

Indicator: 1 keer per 2 jaar een kwalitatieve monitor naar de ontwikkeling van het stedelijk netwerk van Noord-Brabant; eerste uit te voeren in 2024.

Op pagina 21 is aangegeven dat hiervoor een integrale monitor wordt opgezet, gekoppeld aan meervoudig ruimtegebruik en het beter benutten van de bestaande ruimte. Hierin komen indicatoren die door onder andere het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) worden berekend, zoals de Netto floor space index binnen stedelijk gebied (waarbij het streven zich richt op een toename) en een indicator voor meervoudig ruimtegebruik (door een percentage van het bebouwd oppervlak dat zowel een woon- als werkfunctie heeft). Daarnaast wordt in een meer kwalitatieve monitor geduid of hierbij bijvoorbeeld verschillen in Brabant bestaan.

Indicator: 1 keer per 2 jaar een kwalitatieve evaluatie naar de doorontwikkeling van het integraal en gebiedsgericht samenwerken in stedelijke transformatiegebieden; eerste uit te voeren in 2025.

Stedelijke gebiedsontwikkelingen zijn langdurige trajecten, waar vorm wordt gegeven aan doelstellingen uit het beleidskader Wonen en Werken en aan doelstellingen uit andere beleidskaders. Er is daardoor geen indicator beschikbaar die de voortgang op dit gebied goed kan beschrijven of dat de doelstellingen worden behaald. Met een kwalitatieve evaluatie houden we de vinger aan de pols.

Spoor 1 – Richting geven aan een toekomstbestendig stedelijk netwerk

Subdoel Duurzame samenwerking met partners op het gebied van de integrale verstedelijkingsopgave om te komen tot een toekomstbestendig stedelijk netwerk in Brabant.

Resultaat Uitvoering NOVEX Stedelijk Brabant.

Activiteit Uitvoering geven aan de richtinggevende afspraken NOVEX Stedelijk Brabant in samenwerking met (externe) samenwerkingspartners, met als inzet:

- Gedeeld projectleiderschap van en deelname aan NOVEX Stedelijk Brabant;
- Het opstellen, actueel houden en uitvoeren van het ontwikkelperspectief- en de uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant (zowel Brabant breed als op schaal van de regio's).

Resultaat Organiseren van periodiek strategisch overleg per regio.

Activiteit Samen met de regio's organiseren van een strategisch overleg over stedelijke ontwikkelingen per regio (regionale tafels) om de samenhang met andere opgaven integraal te bespreken, gericht op richtinggevende adviezen of het maken van keuzes op het juiste schaalniveau.

Resultaat Toepassen stelregels beleidskader Leefomgeving en de ontwikkelprincipes NOVEX Stedelijk Brabant in lokale plannen.

Activiteit Vroegtijdig overleg over (lokale) stedelijke ontwikkelingen en omgevingsvisies van gemeenten gericht op de inbreng van provinciale doelen en opgaven. Met als inzet het toepassen van de stelregels uit het beleidskader Leefomgeving, inclusief de vijf ontwikkelprincipes uit NOVEX Stedelijk Brabant, en de nieuw ontwikkelde instrumenten op provinciaal en rijksniveau:

- bodem- en watersignaleringskaarten (bodem en water sturend, onderzoek water vasthouden);
- de ambitieladder binnenstedelijke ontwikkeling;
- circulaire gebiedsontwikkeling met het Nieuwe Normaal als raamwerk;
- de landelijke maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving;
- het afwegingskader drinkwater.

Inzet op de ontwikkeling van landschap en natuur als onderdeel van het intensievere gebruik en de groei van het stedelijk gebied door in te zetten op:

- een robuust landschappelijk raamwerk, gekoppeld aan het ruimtelijk voorstel en de keuzes in het BPLG;
 - het uitwerken van een aanpak voor groen/blauwe ontwikkeling passend bij de verstedelijkingsopgave, samen met de regio's en de waterschappen.
-

Spoor 2 – Beweging stimuleren door kennis, monitoring en onderzoek

Subdoelen Data en monitoring inzetten ter ondersteuning van het werken aan een toekomstbestendige verstedelijking en hiermee indien nodig het beleid en de werkzaamheden bijstellen. Met als effect een verbetering van de omgevingskwaliteit en brede welvaart.

Kennis en ervaring op het gebied van toekomstbestendige verstedelijking ontwikkelen en borgen binnen Wonen, Werken & Leefomgeving (of de provinciale organisatie) met als doel het blijvend te kunnen gebruiken ten behoeve van de Brabantse verstedelijkingsopgaven.

Resultaat Geactualiseerde Leegstandsmonitor gereed in 2024.

Activiteit Update leegstandsmonitor 2024 (agrarische bebouwing en detailhandel).

Resultaat Kwalitatieve monitor ontwikkeling stedelijk netwerk, start 2024.

Activiteit Ontwikkelen van een tweejaarlijkse kwalitatieve monitor ontwikkeling stedelijk netwerk, gericht op toekomstbestendigheid en omgevingskwaliteit.

Resultaat Kwalitatieve evaluatie doorontwikkeling integraal en gebiedsgericht werken stedelijke transformatiegebieden en gebiedsontwikkelingen, start 2025.

Activiteit Opstarten van een tweejaarlijkse kwalitatieve evaluatie naar doorontwikkeling van integraal en gebiedsgericht werken in stedelijk transformatiegebied en gebiedsontwikkelingen.

Resultaat Inzicht in meervoudig ruimtegebruik en beter benutten ruimte.

Activiteit Meting meervoudig ruimtegebruik en beter benutten van de ruimte, inclusief de ontwikkeling van een streefnorm voor verdichting van verschillende woonmilieus. Ook kwalitatief verschillen binnen Brabant duiden.

Resultaat Datavisie Wonen, Werken & Leefomgeving.

Activiteit Ontwikkelen datavisie Wonen, Werken & Leefomgeving.

Resultaat Onderzoek nieuw stedelijk concept.

Activiteit Design Challenge 'Meer woningen voor een beter Brabant'.

Resultaat Voortzetting bestuurlijk netwerk Ruimte & Platteland.

Activiteit Instandhouding en inzet bestuurlijk netwerk Ruimte & Platteland.

Resultaat Kennisontwikkeling en -deling Omgevingswet.

Activiteit Samen met gemeenten organiseren van opleiding via Ruimte voor Groei en ondersteuning bij het ontwikkelen van bouwstenen voor het omgevingsplan (traject SPRONG, start najaar 2024).

Spoor 3 – Integraal (samen-)werken in gebiedsontwikkelingen in steden

Subdoel De doorontwikkeling van de aanpak leegstand & stedelijke gebiedsontwikkeling naar een gebiedsgerichte aanpak verstedelijking.

Resultaat (Bijdrage aan) integrale stedelijke gebiedsontwikkelingen binnen de 12 grootste steden.

Activiteit Het richting geven, beweging stimuleren, mogelijk- en waarmaken van de diverse integrale stedelijke gebiedsontwikkelingen binnen de 12 grootste steden.

Resultaat Regionale dorpenstrategieën.

Activiteit Het faciliteren van de dorpenstrategieën die vanuit de regio's opgesteld worden en het stimuleren van kennisdeling tussen regio's.

Resultaat Kennisprogramma gebiedstransformaties en gebiedsgericht werken.

Activiteiten Voortzetting kennisprogramma stedelijke gebiedsontwikkeling en gebiedsgericht werken door koppeling met kennisprogramma WWL-breed (Wonen, Werken & Leefomgeving). Ontsluiting van kennis via digitale kennisbank.

Resultaat Ondersteunen van gemeenten bij gebiedsontwikkeling en woningbouwinitiatieven.

Activiteit Het instellen van een adviescommissie Stedelijke Gebiedsontwikkeling met onafhankelijke experts vanuit verschillende disciplines, gericht op advisering aan gemeenten over initiatieven van onderop.

Resultaat Provinciebrede organisatiestructuur gebiedsgericht werken.

Activiteiten Borging manier van en inzet deskundigheid bij gebiedsgericht werken. Bestaande experimenten en voorbeelden inzetten om te komen tot een organisatiebrede aanpak gebiedsgericht werken.

Resultaat Verkenning doorontwikkeling Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR).

Activiteit Begin 2025 opleveren verkenning naar de doorontwikkeling van de ORR als succesvol instrument voor gebiedsontwikkeling (Ruimte voor Ruimte 3.0).

Resultaat Handelingsperspectief bij gebieds- en campusontwikkeling.

Activiteit Toewerken naar een transparant handelingsperspectief over de provinciale rol, inzet van middelen en prioritering van gebieds- en campusontwikkelingen.

Ambitie/Doelstelling/Actielijn 2

Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen

De provincie zet zich ervoor in dat er steeds voldoende woningbouwplannen zijn (voor het benodigde bouwtempo), op de goede plekken (ter versterking van de omgevingskwaliteit van steden en dorpen) en aansluitend op de verander(en)de kwalitatieve vraag (een gevarieerd en bij de behoefte passend aanbod).

Indicator: Toename woningvoorraad.

In de periode 2023 tot en met 2035 worden er circa 165.000 woningen aan de Brabantse voorraad toegevoegd. Dat is een gemiddelde jaarlijkse groei van circa 13.500 woningen. De indicator betreft de netto toename van de woningvoorraad, waarbij ook rekening wordt gehouden met onder andere sloop en 'toevoegingen anderszins'. De voorraadgroei bestaat voor 30% uit sociale huurwoningen en in totaal voor twee derde uit woningen in het betaalbare segment, waarbij de prijsgrenzen jaarlijks worden aangepast of geïndexeerd. Tussen 2023 en 2035 betekent dit een groei van de voorraad met:

- 49.500 sociale huurwoningen (circa 4.125 per jaar);
- 60.500 middeldure huurwoningen (€ 1.125) én betaalbare koopwoningen, onder de grens van € 390.000 (circa 5.000 per jaar).

Indicator: Zorgvuldige inpassing van nieuwe woonruimte.

De inzet is daarbij gericht op het ten minste vasthouden aan de lijn van de afgelopen jaren, waarin gemiddeld genomen twee derde van de woningbouw in Brabant op binnenstedelijke locaties en in leegstaand kantoor-, winkel- en ander vastgoed is gerealiseerd in onze steden en dorpen.

Spoor 1 – Samenwerking

Subdoel Het realiseren van de kwantitatieve en kwalitatieve wonen-opgaven in de periode tot en met 2030, met in het bijzonder aandacht voor de betaalbaarheid van het wonen en de bouw van voldoende sociale huurwoningen.

Resultaat (Herijkte/verrijkte) bestuurlijke afspraken rijk/provincie.

Activiteit De bestuurlijke afspraken rijk-provincie monitoren en die zo nodig (jaarlijks) herijken en verrijken.

Resultaat (Herijkte/verrijkte) regionale woondeals.

Activiteit Het uitvoeren van regionale woondeals met gemeenten, woningcorporaties en rijk en die zo nodig (jaarlijks) herijken en verrijken.

Resultaat Regionale werkstructuur voor regionale woningbouwopgaven.

Activiteit In 2024-2025 mee opzetten van een governancestructuur, passend bij de regio, waarbij publieke en private partijen intensief samenwerken aan de regionale woningbouwopgaven.

Subdoel Elke regio realiseert een evenredig deel van de provinciale kwantitatieve en kwalitatieve woningbouwopgaven.

Resultaat Regionale afspraken realiseren woningbouwopgaven.

Activiteit Maken en vervolgens jaarlijks herijken van kwantitatieve, kwalitatieve en ruimtelijke afspraken per regio over het realiseren van de woningbouwopgaven.

Resultaat Uitvoeringsagenda regionale woondeals per (sub)regio.

Activiteit Uitwerken van procesafspraken uit de regionale woondeals, als onderdeel ook van de jaarlijks op te stellen en te actualiseren uitvoeringsagenda per (sub)regio.

Resultaat Bijdragen aan uitvoering regionale woondeals.

Activiteit Financieel bijdragen via de 'Subsidieregeling collectieve wooninitiatieven en sociale ondernemingen' en de 'Bijdrageregeling stimulering woningbouw', gericht op extra ambtelijke capaciteit, de uitvoering van de regionale woondeals en de opgave wonen en zorg. En organisatorisch bijdragen aan verschillende uitvoeringsaspecten die voortkomen uit de regionale woondeals.

Resultaat Regionale versnellingstafels.

Activiteit Financieel bijdragen, zoals ten behoeve van de ontwikkeling van een gestandaardiseerde anterieure overeenkomst, evenals organisatorisch bijdragen aan de opzet van regionale versnellingstafels en hieraan actief deelnemen.

Subdoel Elke regio draagt evenredig bij aan de huisvesting van urgente aandachtsgroepen, zoals benoemd in de programma's 'Een thuis voor iedereen' en 'Wonen en zorg voor ouderen'.

Resultaat Integrale regionale woonzorgvisies en/of regionaal afgestemde lokale woonzorgvisies, inclusief plannings- en programmeringsafspraken.

Activiteiten Tot 2027 bijdragen aan het organiseren van het regionaal proces om te komen tot integrale regionale woonzorgvisies en/of regionaal afgestemde lokale woonzorgvisies, waarvan de opstelling en afronding mede afhankelijk is van de inwerkingtreding van de Wet Versterking regio op de volkshuisvesting. We maken regionale plannings- en programmeringsafspraken via de integrale regionale woonzorgvisies en/of regionaal afgestemde lokale woonzorgvisies, waarbij de inzet is gericht op vaststelling in 2026/2027.

Resultaat Gegevens over aandachtsgroepen per regio.

Activiteit Bijdragen aan het beschikbaar stellen en/of ter beschikking krijgen of ontwikkelen van gegevens over aandachtsgroepen per regio, zoals we dat bijvoorbeeld nu al doen via de Woonzorgwijzer.

Subdoel Het versterken van de kwaliteit en het totstandkomingsproces van regionale woningbouwafspraken.

Resultaat Werkwijze provinciale rol in regionale proces woningbouwafspraken.

Activiteit Uitwerken op welke wijze de provincie vanuit haar adviserende rol ertoe kan bijdragen, dat de volkshuisvestelijke én ruimtelijke afweging van woningbouwplannen integraal en meer op (sub)regionaal schaalniveau plaatsvindt, ook in samenhang met de Uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant, de eerste voorstellen hiertoe worden eind 2024/begin 2025 verwacht.

Resultaat Minimum-variant regionale woningbouwafspraken inclusief eventuele borging.

Activiteiten In 2024/2025 opstellen van een minimum-variant, waaraan regionale woningbouwafspraken moeten voldoen, zowel in ruimtelijke (waar te bouwen) als in volkshuisvestelijke zin (voor wie en wat te bouwen) en afwegen welk instrumentarium nodig is voor de doorwerking van zo'n minimum-variant.

Spoor 2 – Onderzoek en monitoring

Subdoel Een actueel beeld van ontwikkelingen van de bevolking, woningbouw en -voorraad en het planaanbod ten behoeve van de provinciale beleidsontwikkeling en als basis voor het maken van woningbouwafspraken.

Resultaat Provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose.

Activiteit Het actualiseren van de provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose in 2026.

Resultaat Kwartaalbeeld Woningmarkt Noord-Brabant en Monitor bevolking en wonen.

Activiteit Ieder kwartaal actualiseren van het 'Kwartaalbeeld Woningmarkt Noord-Brabant' en de 'Monitor bevolking en wonen'.

Resultaat Voortgangsrapportage Wonen met een doorkijk per regio.

Activiteit De actuele ontwikkelingen – kwantitatief, kwalitatief én ruimtelijk – van het (gemeentelijke) planaanbod voor woningbouw worden jaarlijks in beeld gebracht onder andere via de Voortgangsrapportage bij de Uitvoeringsagenda Wonen en Werken, met ook een doorkijk per regio.

Resultaat Uitbreiding van monitoring met kwalitatieve onderwerpen en woningbouwrealisatie uit regionale woondeals.

Activiteit Uitbreiden van de onderzoeks- en monitoringsactiviteiten in de komende jaren met kwalitatieve onderwerpen, zoals aandachtsgroepen, en woningbouwrealisatie uit de regionale woondeals.

Resultaat (Input voor) Landelijke monitor voortgang woningbouw.

Activiteit Bijdragen aan het proces om te komen tot een 'Landelijke monitor voortgang woningbouw'.

Subdoel Brabantse partners (waaronder gemeenten, woningcorporaties en marktpartijen) ondersteunen in het realiseren van de wonen-opgaven door te voorzien in relevante kennisontwikkeling en -deling.

Resultaat Bovenlokale, regionale en provinciale kennisbijeenkomsten.

Activiteit Het (mede)-organiseren van kennis- en netwerkbijeenkomsten op bovenlokale, regionale en provinciale schaal, om zo ook een podium te bieden voor onze partners om elkaar te ontmoeten, te inspireren en te activeren.

Resultaat Handreiking kwalitatief herprogrammeren.

Activiteit In samenwerking met partners opstellen van een handreiking 'kwalitatief herprogrammeren' in Q3 2024.

Resultaat Bijeenkomsten bouwplatform Brabant.

Activiteit 4 keer per jaar organiseren van het Bouwplatform Brabant.

Spoor 3 – Bouwen en Wonen

Subdoel Stimuleren dat bestaande (harde) woningbouwplannen versneld uitvoering gereed zijn om de woningbouwproductie op tempo te houden en woningtekorten terug te dringen.

Resultaat Voldoende (hard) planaanbod voor woningbouw korte termijn, en flexibiliteit middellange termijn.

Activiteit Bevorderen dat er voor de korte termijn steeds voldoende (hard) planaanbod is voor woningbouw en voor de (middel)lange termijn voldoende flexibiliteit om in te kunnen spelen op veranderende omstandigheden.

Resultaat Doorwerking afspraken in plannen.

Activiteit Vroegtijdig overleg en inbreng provinciale doelen en belangen in lokale plannen.

Resultaat Versnellen bouw.

Activiteit Stimuleren van conceptuele, fabrieksmatige en demontabele woningbouw.

Resultaat Jaarlijkse inbreidingsscan door gemeenten.

Activiteit Bevorderen van een periodieke – bij voorkeur jaarlijkse – inbreidingsscan (inclusief mogelijkheden voor transformatie en het beter benutten van de bestaande woningvoorraad) door gemeenten, zodat er een actueel beeld bestaat van het totale inbreidingspotentieel.

Resultaat Tweede tranche regeling 'Flexpool Versnelling Woningbouw'.

Activiteit Ontwerpen en openstellen van de tweede tranche (en eventuele volgende tranches) van de regeling 'Flexpool Versnelling Woningbouw'.

Subdoel Een woningbouwprogramma dat voor 30% bestaat uit sociale huur en in totaal voor twee derde uit woningen in het betaalbare segment.

Resultaat Regionale afspraken woningbouwplanning en -programmering inclusief betaalbaarheidsdoelstelling.

Activiteiten Het maken en vervolgens jaarlijks herijken van regionale afspraken over de gemeentelijke woningbouwplanning en -programmering (als onderdeel van de Regionale Woondeals), waarmee ook de betaalbaarheidsdoelstelling wordt verankerd in (harde) plancapaciteit. In lijn met afspraken uit de Regionale Woondeals en vooruitlopend op eventuele sturingsmogelijkheden uit de Wet Versterking regie op de volkshuisvesting (concept), in 2024/2025 afwegen hoe de betaalbaarheidsdoelstellingen hun (verdere) doorwerking krijgen

Resultaat Bestuurlijk overleg tussen woningbouwcorporaties en provincie.

Activiteit De gedeputeerde Wonen voert per regio minimaal een keer per jaar overleg met bestuurders van woningcorporaties om signalen uit de sector op te halen met betrekking tot de betaalbaarheidsdoelstelling.

Subdoel Beter benutten van kansen om het 'herbergend vermogen' van de bestaande woning- en gebouwenvoorraad in te zetten om ook langs deze lijn te voorzien in de kwantitatieve en kwalitatieve woningbehoefte.

Resultaat Plan van aanpak 'Brabantse aanpak op het (beter) benutten bestaande voorraad'.

Activiteit In 2024 een plan van aanpak opstellen om tot een Brabantse aanpak op het (beter) benutten van de bestaande voorraad te komen (bijvoorbeeld via optoppen, splitsen, woningdeling en transformatie) en hier uitvoering aan geven.

Subdoel Stimuleren dat woningbouwplannen voor nieuwe, flexibele en tijdelijke woonvormen die aansluiten bij de veranderende woonbehoeften, ruimte krijgen in de (sub)regionale en gemeentelijke woningbouwplanning en -programmering.

Resultaat Regionale plannings- en programmeringsafspraken nieuwe, flexibele en tijdelijke woonvormen.

Activiteit Zorgdragen dat er regionale plannings- en programmeringsafspraken komen over het verrijken van de woningvoorraad met nieuwe, flexibele en tijdelijke woonvormen.

Resultaat Verzelfstandiging van Brabants Netwerk Wonen-Zorg-Welzijn.

Activiteit Het organisatorisch en financieel verzelfstandigen van het Brabants Netwerk Wonen-Zorg-Welzijn vanaf 2024, zodat deze optimaal van meerwaarde kan zijn voor alle betrokken partners.

Resultaat Implementatie van adviezen voor flexwonen.

Activiteit Het (mede) organiseren en faciliteren van projecten met flexwoningen en samen met het provinciaal Ontwikkelbedrijf en de Immunisatieportefeuille concreet bijdragen aan de realisatie van flexwoningen.

Resultaat Passende huisvesting internationale werknemers.

Activiteit Flexibele huisvesting voor internationale werknemers in de directe nabijheid van werkzaamheden waar mogelijk ondersteunen.

Resultaat Vormgegeven initiatieven 'De Derde Bouwstroom' en 'Het Juiste Thuis'.

Activiteit De initiatieven 'De Derde Bouwstroom' en 'Het Juiste Thuis' mee vormgeven en (mede)financieren in 2024.

Resultaat Uitvoering subsidieregeling 'Collectieve wooninitiatieven en sociale ondernemingen'.

Activiteit De subsidieregeling 'Collectieve wooninitiatieven en sociale ondernemingen' in 2024 uitvoeren en evalueren.

Resultaat Onderzoek naar ontwikkeling en inzet van een woonzorgvastgoedfonds.

Activiteit In 2024 onderzoeken op welke wijze en onder welke randvoorwaarden de immunisatieportefeuille kan worden ingezet ten behoeve van een woonzorgvastgoedfonds. Om vervolgens – na besluitvorming (GS/PS) – vanaf 2025 veelbelovende initiatieven te verkennen en te bezien welke bijdrage aan die woonzorgprojecten vanuit het fonds kan worden geleverd.

Subdoel Stimuleren van duurzame woningbouw en aanjagen van innovatieve bouwmethoden om bij te dragen aan een meer natuurinclusieve, klimaatadaptieve, emissievrije, waterzuinige en circulaire bouw.

Resultaat Provinciale rol verduurzaming woningbouw.

Activiteit Verkennen van de provinciale rol en kansen in het verduurzamen van de woningbouw.

Resultaat Plan van aanpak verduurzaming woningbouw.

Activiteiten Uitwerken van een provinciaal plan van aanpak verduurzaming woningbouw. Samen met gemeenten, bouwende partijen en diverse actieve netwerken (bijvoorbeeld het Netwerk Conceptueel Bouwen en Spark) opstellen van concrete acties, gericht op het (verder) versterken van conceptuele, circulaire en duurzame woningbouw.

Ambitie/Doelstelling/Actielijn 3

Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties

We zetten ons in voor duurzame en toekomstbestendige werklocaties in Brabant, die bijdragen aan een toekomstbestendige economie voor Brabant.

Indicator: Ontwikkeling van werklocaties.

Oppervlakte harde en geprogrammeerde plan-capaciteit voor nieuwe werklocaties, ten opzichte van de uitbreidings- en vervangingsvraag in het laagscenario tot en met 2040 en in combinatie met de effecten van regionale en/of provinciale beleidskeuzes. Hierbij hanteren we een streefwaarde van 100%.

Indicator: De voortgang van de verduurzaming van Grote Oogst terreinen.

Er wordt een monitor opgezet om de projectvoortgang van de activiteiten op Grote Oogst terreinen kwalitatief te volgen. Daarnaast bestaat de monitor uit een kwantitatief deel over de toestand van verduurzaming op deze bedrijventerreinen. Doel van Grote Oogst is om te komen tot 50% verduurzaming in 2030 op het gebied van energie- en materiaalgebruik op deze terreinen.

Spoor 1 – Onderzoek en monitoring

Subdoel Een actueel beeld van (toekomstige) ontwikkelingen van (ruimtebehoefte van) bedrijventerreinen, kantoren en retail, ten behoeve van de provinciale beleidsontwikkeling en de herijking en naleving van regionale afspraken.

Resultaat Prognoses ruimtebehoefte bedrijventerreinen en kantoren in 2026.

Activiteit In 2025 en 2026 opstellen van prognoses voor de ruimtebehoefte van bedrijventerreinen en kantoren.

Resultaat Jaarlijkse monitor bedrijventerreinen.

Activiteit Monitoring van ontwikkelingen op bedrijventerreinen (via integraal bedrijventerreinen informatie-systeem (IBIS) en het jaarlijks publiceren van deze cijfers en de inzichten hieruit) middels een online magazine en Statenmededeling.

Resultaat Actuele cijfers grootschalige vestigingen als onderdeel van de jaarlijkse monitor bedrijventerreinen.

Activiteit Monitoring van nieuwe grootschalige vestigingen ter uitvoering van de moties M12a-2023 en M46-2023 en in het kader van het landelijke traject Ruimte voor Economie.

Resultaat Monitor verduurzaming bedrijventerreinen.

Activiteit Publiceren van een monitor Grote Oogst en doorontwikkelen hiervan naar een algemene monitor over verduurzaming van bedrijventerreinen in Noord-Brabant.

Resultaat Jaarlijks dashboard Retail.

Activiteit Bijhouden van de ontwikkelingen in de Brabantse retail middels een dashboard.

Resultaat Dataverzameling werkgelegenheid en landelijke database bedrijventerreinen.

Activiteit Afstemmen van de dataverzameling over werkgelegenheid en bedrijventerreinen met andere provincies door te participeren in de IPO-werkgroep Vernieuwing Verzameling Werkgelegenheidsgegevens en de IPO-gebruikersgroep IBIS (Integraal Bedrijventerrein Informatie Systeem).

Spoor 2 – Samenwerking met regio, provincies en rijk

Subdoelen Samenwerking met regio, provincies en rijk:

- **Zorgvuldig, duurzaam ruimtegebruik van bestaande werklocaties en nieuwe werklocaties;**
- **Voorzien in passende werkmilieus (kwantitatief en kwalitatief) waaronder ook ruimte voor bedrijven met een grote(re) impact op de omgeving;**
- **Vestigingsmogelijkheden van (X)XL-logistiek clusteren en regionale meerwaarde hanteren bij grootschalige bedrijfsvestigingen.**

Resultaat Ruimtelijk-economische verkenning en ruimtelijk-economisch handelingsperspectief in 2024.

Activiteit Het opstellen van een provinciaal ruimtelijk-economische verkenning als aanloop naar een ruimtelijk-economisch handelingsperspectief.

Resultaat In 2024-2025 zijn in iedere regio nieuwe zoekgebieden voor grootschalige werklocaties in beeld als opmaat voor de regionale programmeringsafspraken bedrijventerreinen werklocaties.

Activiteit Werkwijze opstellen voor potentiële grootschalige werklocaties in samenwerking met de regio's.

Resultaat Regionale bedrijventerreinafspraken.

Activiteiten Herijking en naleving van regionale bedrijventerreinafspraken, met als inzet:

- Een integrale afweging van nieuwe grootschalige werklocaties voorafgaand aan programmering;
- Een adaptieve bedrijventerreinprogrammering op minimaal laag-scenario uit de prognose bedrijventerreinen;
- Duidelijke profielen voor nieuw te ontwikkelen terreinen;
- Zorgvuldige uitgifte van bedrijventerreinen;
- Voldoende locaties en ontwikkelruimte voor grootschalige logistiek met regionale meerwaarde;

- voldoende locaties en ontwikkelruimte voor bedrijven met een milieu- en risicoprofiel die bijdragen aan de circulaire economie;
- het verkennen van mogelijkheden naar een meer actieve rol van gemeenten en provincie om meer grip te krijgen op de (her)ontwikkeling van bestaande bedrijventerreinen.

Onderzoeken hoe regionale afspraken benut kunnen worden om ambities en doelen van andere programma's te realiseren.

Het borgen van de afspraken uit het Ruimte voor Economie traject in onze werkwijze met de regio's, waarbij we onder andere inzetten op:

- Voldoende locaties (kwantitatief en kwalitatief) voor grootschalige logistiek op brownfields en greenfields;
- Het stimuleren van herontwikkeling, intensivering en meervoudig ruimtegebruik;
- Het verankeren van het begrip regionale meerwaarde in de regionale afspraken met gemeenten;
- het vormgeven van bovenregionale afstemming.

Resultaat Ondersteunen en begeleiden van bedrijven met huisvestingsvraagstukken.

Activiteit De continuering van onze inzet in de regionale bedrijventerreinloketten.

Resultaat Verbreding en versterking van de interprovinciale samenwerking met provincies, rijk en gemeenten.

Activiteit Het verder vormgeven van de interprovinciale samenwerking en de samenwerking met rijk en gemeenten op het gebied van grootschalige bedrijvigheid.

Resultaat Doorontwikkeling selectief clusteringsbeleid grootschalige logistiek.

Activiteiten Het optimaliseren en wegnemen van knelpunten op locaties waar grootschalige logistiek is toegestaan. Samen met gemeenten toepassen van de kaders rondom (X)XL Logistiek uit de Omgevingsverordening. Ter uitvoering van motie M18-2023 BrabantAdvies advies vragen over de toepassing van regionale meerwaarde door gemeenten en hoe de verschillende aspecten van regionale meerwaarde in balans ter afweging worden meegenomen.

Resultaat Geen provinciale rol meer in detailhandelsafspraken en herijkte scope Provinciale Adviescommissie retail en transformatie.

Activiteiten Intrekken van de regionale afspraken. Regio's pakken dit naar eigen inzicht verder zelf op. Wel vindt bij ruimtelijke plannen toetsing aan regels in de Omgevingsverordening plaats. Het reglement van de Provinciale Adviescommissie retail en transformatie wordt gewijzigd.

Resultaat Naleving afspraken en provinciaal beleid.

Activiteit Vroegtijdig overleg en begeleiding van gemeentelijke plannen voor werklocaties en detailhandel gericht op het inbrengen van provinciale doelen en belangen.

Spoor 3 – Verduurzaming bedrijventerreinen

Subdoel Versnellen van verduurzaming van Brabantse bedrijventerreinen.

Resultaat Uitvoering gegeven aan de plannen van aanpak Grote Oogst tot eind 2026.

Activiteit Samen met betrokken partners uitvoering geven aan de plannen van aanpak op de 12 Grote Oogst terreinen.

Resultaat Versterking en verdieping van de Grote Oogst aanpak.

Activiteiten Het versterken van de bestaande Plannen van Aanpak door daar waar koppelkansen liggen met andere verduurzamingsthema's (bijvoorbeeld mobiliteit) deze te verzilveren.

Het verdiepen van de Grote Oogst aanpak door:

- Het beperkt uitbreiden van het aantal terreinen dat in de aanpak is opgenomen in 2025 en 2026;
 - Eventuele financieringsvraagstukken die naar voren komen bij de uitvoering in beschouwing te nemen, bijvoorbeeld via het energiefonds van de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij of het Ontwikkelbedrijf;
 - Het opstellen van de icoonaanpak om één of meerdere majeure projecten op een Grote Oogst terrein te ontwikkelen of vlot te trekken;
 - Versnellen van de Grote Oogst aanpak door slim gebruik te maken van nieuwe rijksregelingen zoals Werklandschappen van de Toekomst en de SPUK regeling 'Bedrijfsmatig Vastgoed'/verduurzaming bedrijventerreinen;
 - Het voortzetten van de inzet van de BOM op het thema energie om tot een versnelling van de implementatie van de energieopgave op de Grote Oogst terreinen te komen.
-

Resultaat Evaluatie Grote Oogst Aanpak gedurende de bestuursperiode.

Activiteit Evalueren van de Grote Oogst Aanpak.

Resultaat Kennisdeling verduurzamen bedrijventerreinen.

Activiteit Opzetten van een kennisprogramma om kennis en ervaringen te delen op Grote Oogst terreinen tussen de deelnemers onderling en andere gemeenten en professionals.

Spoor 4 – Grootschalige gebiedsontwikkelingen en campusontwikkelingen

Subdoel (Grootschalige) gebiedsontwikkelingen en campusontwikkelingen: voorzien in passende werkmilieus (kwantitatief en kwalitatief) waaronder ook ruimte voor bedrijven met een grote(re) impact op de omgeving.

Resultaat (Door)ontwikkeling van strategische werklocaties en campussen.

Activiteit Bijdragen aan werklocaties en campusontwikkelingen die passen binnen het herijkte handelingsperspectief voor gebiedsontwikkeling (zie actielijn 1).

Resultaat Afwegingskader campussen.

Activiteit Het herijken van het afwegingskader campussen, inclusief een eventuele exit strategie. Bij voorkeur als onderdeel van bovenstaand handelingsperspectief.

Inzet en Middelen

In onderstaande tabel zijn de middelen opgenomen die beschikbaar zijn voor realisatie van de uitvoeringsagenda.

Beleidsonderdeel	2024	2025	2026	2027	Reserves
Wonen	4,0 miljoen	2,0 miljoen	0,5 miljoen	0,5 miljoen	2,4 miljoen
Werklocaties	6,2 miljoen	1,9 miljoen	1,9 miljoen	1,9 miljoen	14,2 miljoen
Stedelijke gebiedsontwikkeling	1,1 miljoen	0,2 miljoen	0,2 miljoen	0,2 miljoen	13,5 miljoen
Totaal	11,3 miljoen	4,1 miljoen	2,6 miljoen	2,6 miljoen	33,1 miljoen

Toelichting

Wonen: van de beschikbare middelen betreft het voor € 3,7 miljoen inzet van rijksmiddelen. Daarnaast worden er nog aanvullende middelen verwacht van het rijk in verband met de derde tranche Flexpool Wonen. Naast de reeds beschikbare € 0,4 miljoen in de reserve Leefomgeving worden middelen de uitvoeringsagenda de in de stelpost bestuursakkoordmiddelen gereserveerde € 2 miljoen voor Wonen toegevoegd aan de reserve (ten behoeve van Wonen), daarmee in totaal € 2,4 miljoen beschikbaar.

Werklocaties: van de beschikbare middelen betreft het voor € 3,3 miljoen inzet rijksmiddelen.

Stedelijke gebiedsontwikkeling: de middelen 2024 betreft voor € 0,8 miljoen restant middelen van de eerdere bestuursopdracht hieromtrent (middelen gekoppeld aan Reserve Verkenningen Ontwikkelbedrijf). De middelen 2025-2027 zijn specifiek beschikbaar gesteld voor proceskosten van de gebiedsontwikkeling Eindhoven XL. Naast de beschikbare € 13,5 miljoen in de reserve Leefomgeving, voorzien we bij de Perspectiefnota 2026 nog aanvullende voeding voor de

reserve Leefomgeving van € 6 miljoen per jaar 2028-2034 (eventueel minus dekking fte's). Een en ander zoals reeds vermeld in Perspectiefnota 2025.

N.B. Risicoafdekkingen voor bestaande projecten waarvoor besluitvorming reeds heeft plaatsgevonden zijn niet meegenomen in het overzicht. Deze middelen bevinden zich met name in de Risicoreserve/voorziening Ontwikkelbedrijf of in de Algemene Risicoreserve en zijn niet beschikbaar voor nieuwe prestaties/projecten/besluiten voortkomend uit de realisatie van de uitvoeringsagenda.

Capaciteit: voor realisatie van de uitvoeringsagenda wordt circa 30 fte ingezet, waarvan circa 8 tijdelijke fte. Voor stedelijke gebiedsontwikkeling is geen structurele capaciteit beschikbaar.

Communicatie

De uitvoeringsagenda Wonen en Werken is een nadere uitwerking van het beleidskader Wonen en Werken primair bedoeld voor de provinciale organisatie. Gelet daarop is de inzet op actieve communicatie rond de uitvoeringsagenda als (apart) document zeer beperkt. De uitvoeringsagenda wordt opgenomen in het [overzicht van beleidskaders en uitvoeringsagenda's op brabant.nl](#). We attenderen bezoekers aan de website eventueel via een nieuwsbericht op de uitvoeringsagenda.

Er wordt wel actieve communicatie ingezet rond concrete activiteiten en resultaten die voortkomen uit de uitvoeringsagenda. Hiervoor worden kernboodschappen ontwikkeld, die steeds terugkomen in de communicatie, waarbij steeds de verbinding wordt gelegd tussen beleidskader en uitvoeringsagenda.

Colofon

Provincie Noord-Brabant
15 oktober 2024

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
www.brabant.nl